

naše vezi

JUNIJ 2011

INTERNA IZDAJA, št. 47

UREDNIŠTVO ZDCIVS, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

*Sonce nad gorami,
Morjá valovi v vetru razigrani,
Plodne ravnine, gozdnate vzpetine
Reke in jezéra, mesta ali 'sela',
Vse to, vse to ... naša je dežela.*

naše vezi

VSEBINA 47. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 Vojni invalidi v samostojni državi
- 4 Predlog sprememb zakonov o invalidih
- 5 Srečanje ZDVIS
- 9 Intervju: Božo Repe, zgodovinar

v premislek

- 15 Čutila

naše zgodbe

- 16 Pismo dragemu dekletu

šport in rekreacija

- 17 Športne igre ZDVIS
- 18 Rekreacija in šport VI
- 19 Rezultati

križanka

IZDAJATELJA:
Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev
civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:
ZDVIS SLOVENIJE, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana,
tel.: 01 300-69-60

GLAVNA UREDNICA:
Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:
Jože Romšak, Vladimir Pegan, Ivanka Strnad,
Zdravko Zore

OBLIKOVANJE: Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o. Ljubljana

Fotografija na naslovnici: Aleksandra K. Kovač
Besedilo: Aleksandra K. Kovač

Drage bralke in dragi bralci!

Obletnice so zanimiva stvar. Naj se še tako trudimo, da bi jih spregledali, zamahnili z roko in si dejali, da niso pomembne, nas nekako silijo, da se ozremo nazaj v obdobje, ki ga zaznamujejo, in ga nehote ocenimo in pokomentiramo. Če si torej rečemo »minilo je dvajset let«, se naše misli nehote najprej vrnejo na začetek tega obdobja in nas opominjo na misli in občutke, ki so nas prevevali takrat, nato pa jih naši možgani postavijo ob bok temu, kako razmišljamo danes.

Med vsemi pomembnimi dogodki, ki smo se jih spominjali letos, je med najpomembnejšimi gotovo veliki dogodek pred dvajsetimi leti, s katerim je Slovenija stopila na pot samostojnosti. Se spomnite, kje ste bili takrat? Kako ste razmišljali in kaj ste čutili? Ponos, s kančkom strahu pred tem, kam nas vodi ta korak? Kako bomo živeli? Kaj samostojnost pomeni? Takšne in podobne misli so se zagotovo podile skozi glave večine Slovencev, ki so kljub temu z nedvomnim soglasjem stopili na samostojno pot. Čeprav v tem trenutku po krizi in njenih posledicah, ki so se zgrnile nad svet, Evropo in Slovenijo morda na življenje ne gledamo preveč vedro, pa ocena preteklega obdobja, kljub velikim in malim »kiksom« naših izvoljenih oblastnikov (celotnega obdobja 20 let), našemu življenju, če smo pravični, ne moremo izreči negativne ocene. Dosegli smo samostojnost, svet nas je priznal (in nas vedno manj zamenjuje s Slovaško, s Slavonijo pa sploh več ne), vstopili smo v Nato, smo članica Evropske unije, plačujemo z evri (ali je to dobro ali ne, na tem mestu ne bomo razpravljali), smo del schengenskega območja (ali sploh še imate potni list?), brez večjih težav smo predsedovali EU-ju in smo del elitnega OECD-ja. Zaživel smo torej kot država z vsemi pooblastili in odgovornostmi, ki jih imajo stare evropske demokracije, po katerih smo se v tem obdobju zgledovali in se k njim obračali. »Doma« smo si seveda lahko privoščili več »sproščenosti«. Nekatere morda prenašane in nedodelane rešitve predvsem na gospodarskem področju so po principu, »vse pride za tabo«, pokazale zobe. Menedžerski odkupi, grabež in pohlep so po mnenju nekaterih ustvarili »plenilske elite«, katerih življenja so tekla lažje od življenj slehernikov, pomembneži, ki smo jih z dobro vero postavili na mesta voditeljev in naših predstavnikov, pa so se kregali, si metali polena pod noge in včasih »izjavljali take«, da je ob njih zardeval velik del državljanov. Ali padci velikih gradbenih baronov, ki jih zdaj (priznajmo z nekim zadoščenjem) vidimo po sodiščih, pomenijo tudi konec grabežu, bomo še videli, saj sodni procesi ostajajo dolgotrajni in se še vedno velikokrat »lovimo za glavo« zaradi »procesnih napak«, nepopolno spisanih obtožnic ipd. V dvajsetih letih so si vrli poslanci priborili še eno stvar – svoj televizijski kanal, po katerih jih lahko vsak dan sproti gledamo, kako ... (dopolnite sami). Za to, kar počnemo kot volivci, pač odgovarjamo sami.

Kje torej smo? Zgodovinar Božo Repe je v intervjuju, ki ga lahko preberete v tej številki izpostavil, da je težava tudi v tem, da so naši voditelji v obdobju samostojnosti državo vodili po principih, ki so za demokratične države veljali za čas pred povezovanjem v Evropsko unijo. Ta je namreč prinesla tudi mnoga odpovedovanja v določenih segmentih predvsem zunanje (a tudi notranje) suverenosti in zahteva drugačen pristop k uspešnemu krmarjenju življenj državljanov. Če izhajam iz tega. Zdi se, da smo skoraj čisto pozabili, da je v času naše samostojnosti odrasla nova generacija, ki s preteklostjo nima prav nobenih izkušenj. Otroci, rojeni nekaj let pred osamosvojitvijo so danes dvajset do tridesetletniki in že aktivni državljani Slovenije (če smo popolnoma iskreni so najverjetneje prekerki in v veliki meri neuspešni iskalci prve zaposlitve). Ta generacija preteklosti ni izkusila, zato ne bo nikoli govorila o prej in potem, primerjala in ocenjevala. Vse njen svet je svet 20 let samostojnosti, vključno z aferami, očitki, off the record posnetki, žuganji s prstom, cinizmi in obtoževanji. To je generacija, ki bo državo vodila v prihodnosti, zato se sprašujem, ali ni čas, da se zresnimo, in namesto, da samo govorimo, kako v Sloveniji ne poznamo politične kulture (ker smo pač mlada demokracija), to končno začnemo vzpostavljati. Ostaja namreč eno dejstvo. Slovenija je. In bo. In (upam) ponosni smo, da smo njeni državljani.

Želim vam lepo poletje.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

POGLED NA POLOŽAJ VOJNIH INVALIDOV V REPUBLIKI SLOVENIJI OB 20. OBLETNICI NJENE SAMOSTOJNOSTI

Praznovanje 20. obletnice razglasitve samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je priložnost, da razmislimo, kako je samostojna država Republika Slovenija uredila pravni in ekonomski položaj invalidov in posebej vojnih invalidov ter družin padlih v vojnah za Slovenijo.

Bralcem Naših vezi je več ali manj znano, da je pravni položaj, vrste in obseg pravic ter ekonomski in socialni položaj vojaških invalidov in družin padlih borcev v nekdanji skupni državi SFRJ urejala zvezna in republiška zakonodaja, kakor tudi, da so zvezni in republiški organi namenjali potrebno pozornost varstvu in zagotavljanju pravic, ki so jim po zakonskih in drugih predpisih skladno z zakoni pripadale.

Pri tem je, tudi zaradi objektivnosti, potrebno ugotoviti, da je v primerjavi z vojaškimi invalidi, SFRJ dokaj pozno uredila statusni položaj in pravice civilnih invalidov vojn.

V osamosvojitvenem procesu, ki je potekal v Sloveniji konec 80-tih in v začetku 90-tih let prejšnjega stoletja, so snovalci osamosvojitvenih aktov pozornost namenili tudi varstvu pravic vojaških invalidov in članov družin padlih borcev. Kakšen pomen so namenili tej zadevi je razvidno iz določil Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (UL RS št. 1/91), ki v 18. členu med drugim določa, da Republika Slovenija zagotavlja varstvo pravic vojaških invalidov v obsegu, ki so ga določali predpisi SFRJ veljavni na dan sprejetja tega zakona. Menim, da ni odveč, če pri tem ugotovim, da je Republika Slovenija kot samostojna država to določilo ustavnega zakona tudi izvajala, ga smiselno vgradila v svoj pravni sistem in da se z osamosvojitvijo Slovenije položaj vojaških invalidov ni spremenil do sprejetja Zakona o vojnih invalidih (UL RS št. 63/1995), s katerim je Republika Slovenija po enotnih načelih uredila pravno-statusni in ekonomski položaj vojaških vojnih invalidov, vojaških mirnodobnih invalidov, civilnih invalidov vojn, članov družin padlih v vojnah za Slovenijo in članov družin umrlih vojnih invalidov.

Slovenski zakon o vojnih invalidih je stopil v veljavo 1. januarja 1996. Takrat so prenehali veljati zakoni o vojaških invalidih, o civilnih invalidih vojne in zakon o varstvu udeležencev vojne, ki jih je Republika Slovenija sprejela pred tem. Z uveljavitvijo zakona o vojnih invalidih so prenehali veljati tudi zakoni in drugi predpisi SFRJ o varstvu vojnih invalidov ter družin padlih borcev.

V ZDVIS ocenjujemo, da je v Republiki Sloveniji, ki letos praznuje 20. obletnico samostojnosti, statusni in socialni položaj vojaških oziroma vseh vojnih invalidov ter drugih upravičencev po zakonu o vojnih invalidih sorazmerno dobro urejen, zlasti če se po obsegu zagotovljenih pravic vojni invalidi primerjamo z drugimi invalidi v naši državi.

Varstvo invalidov je v Republiki Sloveniji ustavna kategorija.

V 14. členu ustave so invalidom zagotovljene enake pravice kot drugim državljanom, v 50. členu ustave je vojnim invalidom kot žrtvam vojne zagotovljeno posebno varstvo, v 52. členu ustave je posebno varstvo in usposabljanje za delo zagotovljeno vsem invalidom.

Republika Slovenija je varstvo in obseg pravic invalidov uredila z okoli tridesetimi zakoni, ki pa v mnogih primerih niso usklajeni. Med njimi so tudi zakon o vojnih invalidih, zakon o posebnih pravicah žrtev v vojni za Slovenijo 1991, zakon o žrtvah vojnega nasilja in zakon o vojnih veteranih.

Temeljni zakon, ki ureja položaj in varstvo vojnih invalidov (mednje spadajo tudi vojaški vojni invalidi in vojaški mirnodobni invalidi) je zakon o vojnih invalidih, zato v tem prispevki nekaj o značilnostih tega zakona in o izhodiščih, ki so jih predlagatelji zakona upoštevali pri pripravi in sprejemu zakona.

Razloge, ki so narekovali sprejem novega slovenskega zakona o vojnih invalidih lahko strnemo v naslednjo ugotovitev: Nekdanji zvezni (SFRJ) zakon je neprimeren za spremenjene družbene in gospodarske razmere v Sloveniji; izenačiti pravice civilnih invalidov vojn z pravicami vojaških invalidov in prilagoditi varstvo vojnih invalidov sodobnim načelom varstva invalidov.

Predlagatelji so pri pripravi zakona upoštevali določila tretjega akcijskega programa Evropske Unije za pomoč prizadejim (invalidne osebe); konvencije mednarodne organizacije dela o poklicni rehabilitaciji; koncepcijo razvojne strategije invalidskega varstva v Sloveniji; temeljna načela funkcionalne rehabilitacije, izpopolnitve izobrazbe poklicne rehabilitacije, ekonomske in socialne integracije in zagotavljanje neodvisnega življenja invalidnih oseb.

Z novim zakonom o vojnih invalidih je hotela Republika Slovenija zagotoviti varstvo vojaških oseb, ki so postale invalidne zaradi obrambe ali pa usposabljanja za obrambo in civilnih oseb, ki so postale invalidne zaradi vojnih dogodkov in vojnega materiala, ki ga država ni mogla preprečiti oziroma odstraniti. Pri tem je pomembno, da so do statusa vojaškega mirnodobnega invalida lahko upravičene le tiste osebe, ki naloge obrambe in zaščite opravljajo nepoklicno. Iz varstva po tem zakonu so izključeni poklicni delavci v obrambnih in zaščitnih strukturah. Snovalci novega slovenskega zakona so se, kar zadeva vrsto in obseg pravic, pogojev za uveljavitve statusa in pravic vojnega invalida, močno zgledovali po ustreznih zakonih, ki so veljali do sprejetja novega. Gledano s te plati, je v našem zakonu o vojnih invalidih zagotovljena kontinuiteta statusa in pravic hkrati pa predstavlja tudi posodobitev varstva in družbene skrbi za vojaške in druge vojne invalide skladno z mednarodnimi merili.

Pri sooblikovanju besedila posameznih določil zakona so v

delovni skupini vlade in na odboru državnega zbora sodelovali tudi predstavniki Zveze društev vojaških invalidov Slovenije in predstavniki Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije in pri tem večinoma uspešno zastopali interese svojih članov.

Z zakonom o vojnih invalidih je Republika Slovenija zagotovila pravni status in pravice vojaškim in civilnim invalidom vojn ter svojcem padlih v vojnah in svojcem umrlih vojnih invalidov v približno enakem obsegu, ki ga je določala prejšnja zakonodaja. Res je, da so bile v novem (našem) zakonu o vojnih invalidih nekatere rešitve slabše od prejšnjih (nižja odmerena osnova od dejanske, usklajevanje odmerne osnove idr.), vendar je bil v naslednjih dveh letih zakon na pobudo upravičencev za presojo skladnosti zakona z ustavo, ki so jo naslovili na Ustavno sodišče Republike Slovenije in na podlagi odločbe ustavnega sodišča, popravljen v korist vojnih invalidov in drugih upravičencev. ZDVIS je to pobudo podprla.

Republika Slovenija obveznosti, ki jih ima do upravičencev po zakonu o vojnih invalidih, korektno izvaja. Večja sprememba zakona je v preteklih 15 letih nastala s sprejetjem zakona o usklajevanju osnov za odmero socialnih in družinskih transferjev, ki je stopil v veljavo 1. januarja 2007, po katerem se odmerne osnove usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov in ne z rastjo pokojnin. Posledica nove politike usklajevanja odmerne osnove je bila naprej dejanska zamrznitev invalidnin, v nadaljevanju pa upočasnjena rast invalidnin in drugih prejemkov v primerjavi z rastjo pokojnin, kar je v škodo prejemnikom (upravičencev).

Ugotovitev, da je Republika Slovenija kot samostojna država zadovoljivo uredila varstvo vojnih invalidov in da

obveznosti do upravičencev korektno izvaja, še ne pomeni, da smo vojaški oziroma vojni invalidi in svojci padlih v vojnah ter svojci umrlih vojnih invalidov popolnoma zadovoljni. Razmere v družbi, staranje upravičencev in potreba po nenehnih izboljšavah položaja in pravic invalidov so razlogi, da se veljavni zakon dopolni. V ZDVIS menimo, da bi morali vojni invalidi, ki so dopolnili 65 let, na vsakih pet let dobiti dodatek k invalidnini v višini 5 odstotkov invalidnine, da naj se določi nov rok za vlaganje zahtevkov za priznanje statusa vojnega invalida in družinskega upravičenca, da naj se uvede časovno neomejena možnost za vlaganje zahtevkov za ponovno oceno invalidnosti zaradi okvare zdravja (bolezen), da naj se določi nova in bolj pravična osnova za odmero invalidskega dodatka, družinske invalidnine in družinskega dodatka in da naj se določi nižja starost za priznavanje pravic svojcem, zlasti vdovam padlih. Zato smo v sodelovanju z ZDCIVS na ministrstvo, ki je pristojno za invalidsko varstvo, naslovili ustrezno pobudo.

Zavedamo se, da so gospodarske in druge razmere v tem času neugodne, vendar menimo, da je potrebno med ukrepi, ki jih sprejema država za izboljšanje socialne varnosti prebivalcev Slovenije, sprejeti tudi ukrepe za izboljšavo položaja vojnih invalidov in svojcev padlih ter svojcev umrlih vojnih invalidov. Navsezadnje gre za upravičence po zakonu, ki so žrtve vojne.

Namesto zaključka vsem bralcem Naših vezi čestitam ob 20. obletnici samostojnosti Republike Slovenije in jim želim obilo zdravja.

Ivan Pivk

ZDVIS IN ZDCIVS PREDLAGATA SPREMEMBE ZAKONODAJE

Zvezi sta na Ministrstvo za delo, družine in socialne zadeve naslovili predlog za spremembo zakona o vojnih invalidih, pravilnika o opredelitvi pogoja preživljanja družinskih članov, zakona o dohodni in zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji. *Namen predloga za spremembe zakonov je izboljšati položaj vojnih invalidov in družinskih članov.*

Predlogi sprememb:

V **Zakon o vojnih invalidih** naj se doda nov člen, ki pravi, da se vojnemu invalidi starejšemu od 65 let poveča invalidnina za 1 odstotek za vsako dopolnjeno leto starosti, oziroma za 5 odstotkov za vsakih dopolnjenih 5 let starosti nad 65 let. S starostjo se vojnim invalidom (vojaškim vojnim invalidom in vojaškim mirnodobnim invalidom ter civilnim invalidom vojn) zaradi njihove invalidnosti stanje slabša. Na ta način bi dosegli enakopravno obravnavo vseh vojnih invalidov.

Podobno urejajo to pravico tudi druge države v EU, zato obe zvezi menita, da bi morala Slovenija slediti temu zgledu. Značilnost avstrijske »vojne« zakonodaje je starostno povišanje osnovne rente. Osnovna renta se poveča za določen znesek oziroma dodatek na starost, ko težki poškodovanec dopolni 60. leto in težka poškodovanka 55. leto starosti. Urejeno imajo tudi starostno povišanje osnovne rente za težke vojne invalide (od I. do VII. skupine po slovenski zakonodaji) glede na stopnjo invalidnosti. Lestvica je oblikovana tako, da se dodatek viša s starostjo in večjo stopnjo invalidnosti. V praksi to pomeni, da imajo starejši in najtežje poškodovani vojni invalidi najvišji dodatek. Primer iz leta 2002: 50-odstotni vojni invalid star 65 let je prejemal dodatek v višini 18,46 EUR, 100-odstotni vojni invalid star 80 let pa je prejemal dodatek v višini 161,19 EUR.

Spremenil naj bi se tudi člen, ki govori o pravici do dodatka

na posebno invalidnost. Dodatek naj bi bil določen v višini 50 odstotkov odmerne osnove, če je podana kombinacija najtežjih okvar zdravja (slepota in amputacija dveh okončin) in 35 odstotkov namesto zdajšnjih 25 odstotkov odmerne osnove (za slepe z amputacijo ene okončine in tudi za 100-odstotne invalide II. skupine, ki so stari nad 65 let). Podobno je urejeno tudi v drugih evropskih državah.

Družinski član naj bi bil upravičen do invalidnine po smrti partnerja, ko je star 45 let in ne kot sedaj določa zakon 55 let. Povečal naj bi se tudi odstotek odmerne osnove za družinske invalidnine. S tem bi dosegli dostojnejše življenje družinskih upravičencev po umrlih vojnih invalidih, kar si tudi zasluži, saj so se osebno žrtvovali za to, da so lahko pomagali in služili invalidu.

Pred uveljavitvijo zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji se je odmerne osnova usklajevala po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in tako naj bi se usklajevala tudi po novem predlogu. Invalidnina in drugi prejemki po zakonu o vojnih invalidih niso socialni transferji temveč nadomestilo, renta za poškodbe in izgube zdravja pridobljene v obrambi domovine in posledice vojn pri civilnem prebivalstvu.

Skladno s to spremembo se spremenijo tudi določbe Zakona o usklajevanju socialnih transferjev posameznikom in gospodinjstvom.

Pomemben je predlog spremembe 121. člena zakona o vojnih invalidih, ki pravi, da bi se odprl petletni rok za vložitve zahteve za priznanje statusa vojnega invalida. Vojnim invalidom, predvsem vojaškim mirnodobnim invalidom in invalidom iz vojne za Slovenijo 1991, se lahko šele po več letih pokažejo znaki bolezni pridobljene v okoliščinah iz 2., 3. in 4. člena zakona o vojnih invalidih.

Podan je bil tudi predlog za povečanje dodatka za pomoč in postrežbo ter da vojni invalidi najmanj V. skupine pod določenimi pogoji pridobijo pravico do dodatka za pomoč in postrežbo. Predlog je, da se 100 odstotnim vojnim invalidom II. skupine, ki so stari nad 65 let in imajo amputirano eno okončino, avtomatično prizna ustrezen dodatek za pomoč

in postrežbo. Prav pri invalidih z amputacijo ene okončine je najbolj razvidna obraba druge okončine ali težave s hrbtenico oziroma vse to prinese dodatne zdravstvene težave, ki so nedvomno neposredno povezane s prvotno invalidnostjo. Žal pa jim pravica do DPP največkrat ni priznana z razlogom, da dodatne težave niso povezane z osnovno invalidnostjo.

Podan je bil tudi predlog, da se spremeni določba **Pravilnika o opredelitvi pogoja preživljanja družinskih članov**, ki govori o pravici do priznanja družinske invalidnine. Predlog je, da je cenzus za pridobitev družinske invalidnine odmerne osnova po predpisih o vojnih invalidih. Pravilnik se spremeni, ker družinskim članom po zakonu o vojnih invalidih pripada družinska invalidnina na podlagi zelo nizkega cenzusa v višini 494,48 EUR. Menimo, da bi cenzus morala biti višina odmerne osnove. Družinski člani, ki imajo majhne prihodke, so upravičeni do družinske invalidnine.

V zvezi z **Zakonom o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji** pa predlagamo, da se prejemki vojnega invalida usklajujejo kot se usklajujejo pokojnine (skladno z 78. členom zakona o vojnih invalidih). Tako predlagamo, da se usklajevanje odmernih osnov po zakonu o vojnih invalidih znova usklajuje tako kot prej in se v zakonu o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom briše. Invalidnina ni socialni transfer, temveč je renta, delno nadomestilo za izgubo zdravja pri opravljanju vojaških dolžnosti pri obrambi domovine in posledic vojn na civilnem prebivalstvu (žal se še vedno dogajajo nesreče zaradi zapuščenih vojaških ubojnih sredstev). Enako velja za usklajevanje po Zakonu o posebnih pravicah žrtev v vojni za Slovenijo 1991.

Predlog obeh zvez je tudi, da se spremeni **zakon o dohodnini** in to v tistem členu, ki govori plačevanju akontacije dohodnine na prejemke družinske invalidnine, tako da bi bili vsi prejemki po zakonu o vojnih invalidih oproščeni plačevanja dohodnine.

Zvezi pričakujeta, da bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve predloge skrbno preučilo in predlagalo spremembo zakonodaje.

Nataša Kogoj in Vladimir Pegan

VOJNI INVALIDI ŽE 12. NA TRADICIONALNEM SREČANJU

Vojni invalidi so se v soboto 28. maja 2011 v prostorih Pomurskega sejma v Gornji Radgoni znova srečali na vseslovenskem 12. tradicionalnem srečanju vojnih invalidov, družinskih članov, svojcev in prijateljev. S tem srečanjem je ZDVIS zaznamovala 20 let samostojne Slovenije in 70. obletnico Osvobodilne fronte. Srečanja se je udeležilo več kot 630 vojnih invalidov, njihovih svojcev in gostov.

Pred uradnim začetkom kulturnega programa je častni gost in osrednji govornik ter prvi predsednik samostojne

Slovenije Milan Kučan sprejel predstavnike društev vojnih invalidov in drugih gostov. Predsednik zveze Ivan Pivk se je Kučanu zahvalil, da je sprejel vabilo, da bo osrednji govornik na 12. srečanju vojnih invalidov. V zahvalo mu je podaril knjigo Vojni invalidi, pravna zaščita in organiziranost vojnih invalidov na Slovenskem.

Povabilu na 12. srečanje vojnih invalidov so se odzvali tudi drugi gostje: načelnik generalštaba Alojz Šteiner, župan občine Gornja Radgona Anton Kampuš, direktor

Pomurskega sejma Janez Erjavec, svetovalec in odposlanec predsednika Republike Slovenije Ladislav Lipič, podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije Slavko Grčar, podpredsednik NSIOS Drago Novak, predsednik sveta FIHO Miran Kranjc, predsednik ZDCIVS Franc Donko, predstavnik Združenja vojnih invalidov 91 Franc Širovnik, predsednik Zveze slovenskih častnikov Bojan Potočnik in dva druga člana zveze: Anton Kosi in Štefan Želodec, predsednik Zveze društev »General Maister« Milan Lovrenčič, predstavnik Združenja Sever Ciril Magdič, predsednik ZZB za vrednote NOB Gornja Radgona Jože Kos in predsednik Območnega združenja ZVVS Murska Sobota Nikolaj Brus.

Poseben pomen so srečanju dali praporščaki s praporji ZDVIS, društev vojnih invalidov in veteranskih organizacij ZZB za vrednote NOB Slovenije, ZVVS, ZSČ in Policijskega veteranskega društva Sever.

Na srečanju je sodelovala tudi desetina garde Slovenske vojske, ki je prisotne spomnila, da je ZDVIS veteranska organizacija, ki združuje nekdane vojake.

V kulturnem programu je imel osrednjo vlogo Mešani pevski zbor Društva vojnih invalidov Ljubljana, ki je zapel partizanske in narodne pesmi. V imenu domicilnega društva vojnih invalidov Pomurje je udeležence srečanja pozdravil predsednik Robert Kous, ki je predstavil društvo in povedal nekaj besed o posebnih socialnih programih. Udeležence sta pozdravila direktor Pomurskega sejma Janez Erjavec, ki je opisal delovanje Pomurskega sejma in župan Gornje Radgone Anton Kampuš, ki je navzoče pozdravil v imenu občine ter na kratko predstavil občino, ki je ob osamosvojitveni vojni veliko prispevala k zmagi.

Dejavnost ZDVIS je predstavil predsednik zveze Ivan Pivk. Poudaril je, »da se je Slovenski narod boril za svoj obstanek v preteklih sto letih, v dveh svetovnih vojnah in v vojni za obrambo neodvisnosti in samostojnosti«. Najtežjo preizkušnjo za svoj obstanek pa je preстал v drugi svetovni vojni v času nacistične okupacije. »Ta preizkušnja je ostala v živem spominu. Letos obeležujemo 70. obletnico napada sosednjih držav na Jugoslavijo in tedanjo dravsko banovino, razkosanje in okupacijo ter ustanovitev osvobodilne fronte

slovenskega ljudstva, ki je organizirala upor in oborožen boj proti okupatorjem ter povezala rodoljube in domoljube v zmagovito narodnoosvobodilno gibanje in NOB. S tem se je Slovenija uvrstila med zmagovalce druge svetovne vojne«, je dejal Pivk. V nadaljevanju je še poudaril, da »vojaški invalidi nismo socialni podpiranci. Smo žrtve vojne. Smo oškodovanci. Invalidnino in druge prejemke razumemo kot odškodnino in ne kot socialno pomoč. Čeprav ugotavljamo, da je položaj vojnih invalidov relativno dobro urejen, menimo, da je potrebno veljavni zakon o vojnih invalidih izboljšati. Zato je naša zveza sprožila pobudo, da se vojnim invalidom, ki so dopolnili 65 let na vsakih nadaljnjih pet let invalidnina poveča za 5 odstotkov, da se odpre možnost za vlaganje zahtevkov za ponovno ocenjevanje stopnje invalidnosti, za višje zneske družinskih invalidnin in družinskih dodatkov, za povečanje invalidskega dodatka in za ukinitev plačevanja akontacije dohodnine na prejemke po zakonu o vojnih invalidih in za usklajevanje osnove za odmere vojnih invalidnin z usklajevanjem pokojnin. To pobudo, oziroma predloge bomo zagovarjali v dialogu s pristojnimi državnimi organi. Nekateri vojaški mirnodobni invalidi menijo, da jim pripada enkratna odškodnina za okvaro zdravja med služenjem vojaškega roka. V sedaj veljavnem zakonu o vojnih invalidih podlage za vlaganje takšnih zahtevkov ni. S tem pa ni rečeno, da morebitne pravne podlage v nekem drugem predpisu ni. Vprašanje enkratne odškodnine vojaškim invalidom ima vsekakor širše dimenzije tudi z vidika kaj vojne invalidnine kot doživiljska renta sploh so«.

Osrednji govor je imel prvi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, ki je izrekel čestitke za delo zveze in društev vojnih invalidov v skrbi in pomoči svojim članom – vojnim invalidom.

V času srečanja sta bili na ogled tudi dve razstavi iz osamosvojitvene vojne Slovenije 1991, ki sta ju pripravili Združenje Sever in Območno združenje Zveze veteranov vojne za Slovenijo Ljutomer. Razstava Združenja Sever, ki obsega 72 panojev, prikazuje glavne dogodke v obdobju od leta 1989 do 1991. Obdobje osamosvojitvene vojne je časovno in teritorialno sistematično prikazano. Razstava veteranov pa prikazuje obdobje vojne za Slovenijo na Ljutomerskem območju leta 1991. Pred srečanjem sta kustosinja Ministrstva za notranje zadeve Darinka Kolar Osvald in predstavnik iz ZVVS Marko Milič razstavi predstavila.

Za zabavni del srečanja je poskrbel ansambel Weekend band, prireditelj pa je povezoval Zoran Franc. Nekaj parov je ob zvokih narodno zabavnih pesmi zaplesalo. Kljub starosti, invalidnosti in deževnemu vremenu so se udeleženci srečanja zadovoljni vračali na svoje domove. Ocenili so, da je srečanje primerna oblika izvajanja posebnega socialnega programa integracija vojnih invalidov, družinskih invalidskih upravičencev in njihovih svojcev. Srečanje je bilo uspešno in je doseglo svoj namen. Na to je kazalo predvsem zadovoljstvo udeležencev in želja, da se ponovno snidemo na 13. srečanju vojnih invalidov.

Vladimir Pegan

GOVOR MILANA KUČANA NA 12. SREČANJU VOJNIH INVALIDOV V GORNJI RADGONI

Gornja Radgona, 28. maja 2011

Dovolite, da svoj nagovor pričnem s čestitkami. S čestitkami za uspešno delo, ki ga Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in še posebej posamezna društva opravljajo, da bi svojim članom pomagala pri usposabljanju za čim bolj samostojno življenje, da bi lažje premagovali življenjske težave, ki jih povzroča invalidnost, da bi lažje uveljavljali zagotovljene pravice in predvsem, da je položaj vojnih invalidov v družbi deležen potrebne pozornosti in dolžne skrbi države in njenih organov. Posebno priznanje gre društvom, ker s svojim delovanjem razvijajo in zagotavljajo prek posebnih socialnih programov članom različne oblike funkcionalne pomoči. Temeljno skrb za vojne invalide je resda prevzela država. Ustava vam zagotavlja posebno varstvo. Razumljivo, kajti vaša invalidnost je posledica vašega nesebičnega in domoljubnega prispevka in žrtve k oblikovanju in obrambi suverenosti slovenske države v vojni proti agresiji JLA, še prej v času NOB pa k ohranitvi in svobodi slovenskega naroda. Zato imate prav, ko poudarjate, da zaščita oz. varstvo vojnih invalidov ni socialna pomoč, ampak je odškodnina za izgubljeno zdravje in narodovo priznanje za vaše žrtvovanje in pogum.

Pravni položaj, zaščita in obseg pravic je slovenska država zgledno uredila. Je na ravni ureditve, kakršno pozna večina evropskih držav. Resda so težave z izvajanjem nekaterih pravic, a je pomembno, da so državni organi odprti in razumevajoči do predlogov in opozoril invalidskih organizacij, kajti brez njihovega sodelovanja sistemske rešitve ne bi bile tako učinkovite in ne bi bilo sprotnega izboljševanja invalidskega varstva ter politike varstva invalidov. Odprtost državnih organov za predloge invalidskih organizacij, ki spremljajo realno stanje in argumentirano predlagajo izboljšave poudarjam, ker v tem vidim zavedanje o tveganosti poti do svobode Slovencev in do naše lastne države, ki je za uresničitev zahtevala veliko mero človeškega in državljanskega poguma. V trenutkih odločitve smo ga Slovenci premogli veliko, vendar so nekateri za svoje junaštvo plačali višjo ceno kot drugih. Z zdravjem in žal tudi z življenjem. Bil sem vrhovni poveljnik slovenskim vojakom v vojni proti agresiji JLA in sem čutil z vsakim izgubljenim življenjem, z žrtvovanjem zdravjem, delil sem žalost s svojci junakov. Kot človek, ki mi je vojna že kot otroku vzela očeta, sem žalost dobro razumel. Razumel pa sem tudi, kako veliko pomeni, če v žalosti in izgubi človek ni sam. Če čuti, da je njegov prispevek spoštovan in cenjen. Zato sem si tudi sam prizadeval, da bi naša mlada drža-

va dostojno in dobro uredila položaj vojaških invalidov. Dejal sem že, da je ta urejen dokaj dobro. Vendar država vsega ne zmore. Tega se dobro zavedate tudi vi. Zato prav vaša društva izvajajo dopolnilno skrb za svoje članke. Ne namesto države, ali celo zato, da bi komu pri iskanju rešitev za zapiranje luknje v državnem proračunu ta vaša dodatna skrb služila kot argument za zmanjševanje ali omejevanje pravic invalidov. Prav imate, da na to opozarjate in takšne poskuse zavračate. Takšni poskusi niso samo odnos do vas, je zanikanje trnove poti, skozi katero se je rodila naša država. Skorajšnja dvajsetletnica njenega rojstva bo priložnost, da se znova ovrednoti tudi vaša žrtev, vaše domoljubje in vaš pogum. Hvala vam.

Vi, spoštovani, in vaši svojci, ste žrtve vojne. Ne tiste, ki je bila del velike morije v času druge svetovne vojne, v kateri smo se tudi Slovenci častno borili za ohranitev temeljnih vrednot človeške civilizacije in za svoj obstoj, ne te druge, v kateri smo morali braniti našo pravico do samoodločbe, nismo hoteli mi. Obe sta nam bili vsiljeni. Odzvali smo se, ker je bila to naša domoljubna in človeška pravica in dolžnost. Branili smo narodovo in svojo človeško čast. In smo zmagali. Kajti moralna moč in resnica sta bili na naši strani. Res je žrtev v teh vojnah bila velika, kajti vojna je strašna stvar, svoboda pa vrednota, za katero nobena cena ni previsoka. Mi, Slovenci imamo dovolj razlogov, da si prizadevamo odpraviti sleherni razlog za nastanek in divjanje vojnega nasilja kjerkoli v svetu. Mir je za nas vrednota, vredna slehernega napora.

Vojna 91, ki je še živa v našem spominu, nikakor ni bila neizogibna. Slovenci smo se njene nevarnosti zavedali. Vedeli smo, da lahko dobi zločinske razsežnosti, da lahko ogrozi našo prihodnost in zaseka globoke rane v odnose med narodi, ki so dolga leta živeli v skupni državi. Da lahko ogrozi celo evropski mir. Zato smo predlagali drugačne, mirne poti izhoda iz agonije, v kateri se je znašla takratna jugoslovanska država. Zavzemali smo se za mirno, sporazumno razdružitev. Utemeljevali smo jo na prepričanju, da je najzanesljivejša varnostna in obrambna politika tista, ki omogoča mir. Ta pa ni podrejena logiki vojaške sile, ampak logiki graditve miru. Žal je ostala naša pobuda v drugih republikah preslišana. Bila je zavrnjena. To je pomembno povedati zdaj, ob 20-letnici, in ponavljati, da naša takratna prizadevanja ne bodo utonila v pozabo.

Mirovne tone pobude je preglasil takrat že zelo glasen hrup vojaških bobnov. Temeljno sporočilo pobude, da

nočemo vojne, je vojaško politični vrh takratne jugoslovanske države povsem prezrl, prepoznal in priznal pa ga ni in ga še danes ne priznava tudi del domače slovenske politike, ki ga je v celoti zavrnil kot utopijo in ga razglasil celo za nepatriotsko dejanje ter mu podtaknil zavzemanje za enostransko razorožitev. Kot da bi bilo prizadevanje za mir lahko kdaj koli nepatriotsko dejanje. V svojem temeljnem sporočilu je to bil poziv k razumu, klic k nenasilnemu reševanju konfliktov v Jugoslaviji in k mirni združitvi.

Slovenija se s svojimi pobudami nikakor ni odrekla pravici do obrambe in oboroženega upora v primeru, če bi bila napadena. Na žalost se je to zgodilo. Slovenija je v vojni ubranila svojo pravico do miru in razvoja v lastni državi. Ponosni smo na to, kako je to svojo pravico zaščitila z uspešno policijsko in vojaško akcijo. Vendar je bil vojaški odpor, čeprav izredno pomemben, ker je legitimiral vse naše druge aktivnosti, le eden med njimi. Pomembna so bila tudi prizadevanja za mir, ves čas, pred vojno, med vojno in tudi potem, ko se je z vso silovitostjo razplamtela v drugih delih nekdanje skupne države. Tudi med vojno svojih ciljev nismo podrejali logiki vojne, temveč smo sledili logiki miru in se zanj tudi zavzemali. Dogajanja v svetu, v naši bližnji sosesčini in tudi tam, kjer je angažirana Slovenska vojska v mirovnih operacijah, nam vsak dan znova potrjujejo, da miru, ki je temeljna dobrina in pogoj za razvoj, blaginjo, spoštovanje človekovega dostojanstva in pravic, ni mogoče utemeljevati na vojaški sili.

Gotovo so razmišljanja o svetu brez orožja in brez vojn v današnjem svetu velik korak pred zdaj realno možnim. Slovenci ne živimo izven realnega sveta. V njem nihče ni povsem varen. To je žal tudi svet vojn, daleč od ideala mirnega sveta. V njem nihče ne more prelagati odgovornosti za svojo obrambo in varnost na ramena drugih niti opustiti sistematične skrbi zanjo. Tudi Slovenci ne! Tudi s svojo lastno dobro usposobljeno vojsko. A razmisleki o svetu miru, ki iz morda zdaj oddaljene prihodnosti ponujajo pogled na sedanost, pospešujejo spremembe, razvoj in boljšo prihodnost. Temeljni pogoj za človeku prijazno in vredno prihodnost je prav mir. Mir, v katerega bomo verjeli in si zanj prizadevali ljudje v veliki večini držav in območij na našem ogroženem planetu.

Na današnjem srečanju je v ospredju naših premišljanj dejstvo, da so ena od posledic vojn tudi civilne žrtve. Ne tako davna vojna divjanja na Hrvaškem in še posebej proti BiH, so terjale izjemno veliko žrtev med civilisti. Veliko je bilo ubitih, veliko pregnanih, zlorabljenih, veliko jih je izgubilo zdravje in veliko se jih sooča z usodo invalida. Povzročitelji tamkajšnjega zločinskega početja bodo za svoja dejanja odgovarjali na sodišču v Haagu. Pravici bo tako ali drugače zadoščeno. A posledice njihovih dejanj ostajajo tukaj, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, na Kosovu. Tako kot tudi v Ruandi in še kje. Zelo pogosto so posledice zločinske uporabe min

in eksplozivnih sredstev. Te so še vedno posejane po velikih delih teh držav. Še danes strahujejo ljudi, posebej otroke, ki jim ogrožajo že itak neveselo otroštvo. Zato je tako pomembno delo Mednarodnega sklada za razminiranje in pomoč žrtvam min, ki opravlja zelo pomembno poslanstvo v odpravljanju posledic vojn, ki prizadevajo civilno prebivalstvo. Ta sklad je eden najuspešnejših projektov slovenske mednarodne politike in ji je močno utrdil ugled v svetu. Prav je, da se njegovega dela in humanitarnega poslanstva danes spomnimo in zahvalimo.

Naše srečanje se odvija neposredno pred 20. obletnico rojstva slovenske države. Imamo dovolj razlogov, da se te obletnice veselimo. Da se spomnimo, kako velik in kako skrbno je bil pripravljen projekt osamosvojitve države in kako uspešno smo ga zmogli izpeljati. Izpeljali smo ga kot skupno dejanje izraza skupne volje enotnosti in odgovornosti naroda in takratnega političnega vodstva države. O tem bo v prihajajočih dneh veliko povedanega. Spomnili se bomo tudi tega, kako uspešno je naša država zakorakala v življenje. Utemeljeno je bila tudi prek naših meja prepoznana kot uspešna zgodba. Na to smo bili ponosni. Uspešni smo bili, ker smo bili pripravljeni na spremembe. Ker smo prepoznali njihove cilje, argumente in nujo. Tudi danes smo pred zahtevo po spremembah. Svet okoli nas se hitro spreminja, ne dovoljuje zamud ali zadovoljstva z doseženim. Doseženo je kaj hitro preseženo. Če želi Slovenija biti tudi v prihodnje zgodba o uspehu, si povrniti to laskavo priznanje v očeh lastnih državljanov, potem moramo biti tudi zdaj pripravljeni na spremembe. Moramo jih razumeti ne kot grožnjo našemu osebemu položaju, ampak kot priložnost, da dosežemo višjo kakovost svojega in skupnega življenja.

Spoštovani,

naj se vam ob koncu še enkrat zahvalim za opravljeno delo in vam čestitam ob našem skupnem praznovanju 20. obletnice naše države. Veselimo se ga in ga praznujmo kot praznik našega poguma in razuma.

*Bodi ti zmeraj jasno,
da je troj košček zemlje prav tako
dober, kot drugi kraji na svetu, in
da imaš tu vse tisto, kar na vrhovih
gora ali ob morju ali kjerkoli.*

Mark Avrelj

POT V SAMOSTOJNOST - intervju: Božo Repe

Pot, ki je Slovence pripeljala do tega, da je zavest o življenju v svobodni, samostojni državi postala samoumevna, ni bila lahka ali preprosta. O tem, kako je bilo in kako je zdaj, smo se pogovarjali z zgodovinarjem dr. Božom Repetom, rednim profesorjem na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njegovo raziskovalno področje so sodobna slovenska, južnoslovanska in srednjeevropska zgodovina.

Kaj oziroma kateri dogodki so Slovenijo pred 20. leti vodili na pot samostojnosti? Kakšno je bilo stanje in vzdušje v takratni državi, da se je Slovenija odločila, da odide iz Jugoslavije?

Zgodovinska interpretacija priznava, da Slovenija nacionalnih programov, ki bi težili k popolnoma samostojni državi ni imela vse do druge polovice osemdesetih let 20. stoletja. Slovenci so od začetka 20. stoletja dalje iskali rešitev za nacionalno vprašanje v kombinaciji skupaj z južnoslovanskimi narodi, bodisi znotraj Avstro-Ogrske, bodisi kasneje jugoslovanske države, pri čemer se je del politikov in kulturnikov nagibal k unitarnemu jugoslovanstvu (enotnem jugoslovanskem narodu). Na splošno pa je prevladal avtonomistični pogled na jugoslovansko državno tvorbo. Avtonomistični koncept med obema vojnama ni bil uresničen, v drugi, socialistični Jugoslaviji pa si je Slovenija zaradi narodnoosvobodilnega boja izborila še več: federativno republiko s pravico do samoodločbe vključno s pravico do odcepitve, ki je bila zapisana v vseh povojnih jugoslovanskih ustavah. Slovenci so v Jugoslavijo verjeli in v njen razvoj vlagali veliko politične energije in tudi finančnih sredstev. K odhodu iz Jugoslavije so Slovenijo torej prisilile okoliščine, vedno večji razkorak z razvitimi državami, v prvi vrsti pa nezmožnost, da se Jugoslavija demokratizira, modernizira, zagotovi nacionalne pravice svojim narodom in se kot celota vključi v evropske integracije. V Sloveniji je šlo za kombinacijo liberalnih idej in nacionalnih čustev, ki so ustvarili dovolj politične energije, da je bilo zastavljene cilje mogoče izpeljati. Pomembno je bilo tudi to, da je izginil nacionalni strah pred večnimi sovražniki Nemci in Italijani, narasel pa je strah pred Srbi, ki so bili, zgodovinsko gledano, slovenski zavezniki, v drugi polovici osemdesetih let pa so Slovenci v njih zaradi miloševićevske politike videli prvo grožnjo. Tu ni šlo za nacionalno sovraštvo, pač pa dva različna in nezdružljiva razvojna koncepta. Ne gre pa pozabiti, da so k uresničitvi samostojne države odločilno pripomogle predvsem mednarodne spremembe, šele potem tudi notranja volja. Politične in družbene spremembe so se v Sloveniji v osemdesetih letih dogajale v kontekstu globalne krize komunizma, razpada bipolarnega delitve sveta in Sovjetske zveze ter globoke politične, mednacionalne in ekonomske krize v Jugoslaviji.

Brez zunanjih sprememb bi se procesi, poimenovani »slovenska pomlad« verjetno končali s porazom alternativnih gibanj in civilne družbe, z obračunom z opozicijo in s prisilnim odhodom reformističnih komunističnih oblasti v Sloveniji s političnega prizorišča.

Kakšno vlogo je pri tem torej odigrala civilna družba? Je bila njena vloga večja kot vloga tistih, ki so se združevali v novonastalih političnih organizacijah in predhodnicah zdajšnjih strank ali pač ne?

Posebnost slovenskih razmer je bila v tem, da je bil politični prostor bolj odprt za kroženje idej kot v vzhodnoevropskih državah. Ljudje različnih pogledov so se srečevali v Socialistični zvezi delovnega ljudstva, tudi v Zvezi socialistične mladine, kulturniki npr. v Društvu slovenskih pisateljev. Do sredine osemdesetih let se je v obliki raznih alternativnih gibanj razvila močna civilna družba (mirovna, protijedrska in druga gibanja), ki je imela pionirsko vlogo pri procesih demokratizacije. Pomembna je bila tudi alternativna kultura od punka do Laibacha in raznih multimedijskih skupin kot je bilo Gledališče sester Scipion Nasice). K širjenju svobode javne besede je veliko prispeval tisk, tu je gotovo v ospredju Mladina. Izven pozornosti zgodovinske obravnave sicer ostaja še marsikaj, npr. kulturna oglaševalska akcija *Studia marketing Slovenija, moja dežela* leta 1985, ki je iz turistične propagande prerasla v pravo gibanje, dvignila nacionalni ponos. Posmehovanju »deželi« v srbskem časopisu je sledila krepitev nacionalne zavesti, ki je imela za posledico da se je v petih letih »dežela« spremenila v plebiscitarno odločitev o slovenski državi.

Od sredine osemdesetih let dalje sta se procesa demokratizacije družbe in nacionalne emancipacije tesno prepletala. Pri oblikovanju nacionalnega programa je gotovo imela pobudo intelektualna opozicija, kar se je kazalo v javnih razpravah. Sprva je šlo za upiranje centralizmu (leta 1983 npr. Ciril Zlobec in Janez Menart začeta akcija proti skupnim programskim jedrom v šolstvu), potem za poskuse definiranja položaja Slovencev (leta 1985 npr. odmevna javna tribuna Društva slovenskih pisateljev v Cankarjevem domu *Slovenski narod in slovenska kultura*) in potem 57. številka Nove revije. Sicer je tudi v takratni Zvezi komunistov že konec leta 1982 nastal Nacionalni program med graditvijo socializma, ki ga je napisal starosta slovenskih komunistov France Klopčič, a ga je takratno vodstvo zavrnilo. Rešitev je videlo v obrambi ustave iz leta 1974. V drugi polovici osemdesetih let je v vodstvu Zveze komunistov prevladala reformistična struja, ki ji ideje opozicije niso bile več tuje. V zavetju njenega konflikta z Beogradom so nastali tudi zametki strankarskega pluralizma, najprej

zvez in nato strank. Treba je spomniti, da je zakonodaja o volitvah in političnem združevanju nastala konec leta 1989 v še socialistični skupščini, potem ko je propadla t.i. Smoletova okrogla miza, ki naj bi po poljskem vzoru vnaprej določila delitev oblasti. Taka politika je omogočila mehek, gradualistični prehod v večstrankarski sistem in zagotovitev konsenza pri temeljnih vprašanjih nacionalnega programa.

Odločitev za plebiscit ima danes skoraj mitske razsežnosti, skoraj soglasna odločitev Slovencev »ZA« pa velja za čas največje enotnosti naroda. Vendar pa odločitev za plebiscit ni bila lahka, še najmanj pa soglasna. Pogajanja so bila naporna, tako glede datuma kot vsebine. Lahko osvetlite dogodke okoli sprejemanja odločitve za plebiscit?

Plebiscit je prva, 4. oktobra 1990, predlagala socialistična stranka (naslednica nekdanje Socialistične zveze delavskega ljudstva), vendar ga je Demos, ki je osamosvojitve štel prvenstveno za svoj projekt, iz prestižnih razlogov zavrnil. Zaradi nezmožnosti pravne osamosvojitve s sprejetjem nove ustave pa je idejo potem posvojil. Na posebnem sestanku poslancev večinske parlamentarne koalicije 10. in 11. novembra 1990 v Poljčah so sodelovali tudi Peter Jambrek, Tone Jerovšek in Tine Hribar kot pisci ustave. Ti naj bi se že prej dogovorili, da bodo predlagali plebiscit in o tem naj bi govorili tudi s Pučnikom. Zasluge za predlog za plebiscit si zato lastijo različni udeleženci. Demosovi pisci ustave so predlagali, naj bi bil plebiscit 23. ali najkasneje 30. decembra 1990. Vprašanje na glasovalnem lističu naj bi se glasilo: *«Ali naj postane Slovenija na dan tega plebiscita neodvisna in suverena država, ki ni združena v SFRJ?»* Po mnenju predlagateljev naj bi se pogajanja z jugoslovanskimi oblastmi in jugoslovanskimi republikami o bodoči ureditvi odnosov začela takoj, ko bi se državljani Slovenije izrekli za neodvisnost. Pogajali na bi se o osamosvojitvi Narodne banke Slovenije, vpeljavi denarne enote, vzpostavitvi diplomatske službe, o razpustitvi jugoslovanske armade v Sloveniji in preoblikovanju teritorialne obrambe Slovenije v slovensko vojsko, ustanovitvi ključnih državnih organov v Sloveniji. Nova slovenska ustava naj bi bila sprejeta do februarja ali marca 1991. Na tak način naj bi bila vzpostavljena efektivna oblast najkasneje v šestih mesecih po razglasitvi rezultatov plebiscita, nove volitve pa naj bi bile spomladi 1992. Takoj bi morala steči tudi prizadevanja za mednarodno priznanje Slovenije. Ker je bilo slovensko gospodarstvo v precejšnji krizi in ker naj bi tedanja vlada ne bila dovolj učinkovita za izvedbo osamosvojitve v predlaganem kratkem času, naj bi sestavili vlado narodne enotnosti, ki bi osamosvojitve izpeljala. Po mnenju predlagateljev bi uspeh plebiscita pogajalcem z Jugoslavijo dal dovolj prepričljivosti za uspešna pogajanja. Najslabša opcija po njihovem mnenju bi bila obratna, torej najprej pogajanja, če ta ne bi uspela, pa plebiscit. Tak predlog je bil seveda zelo radikalen, dejansko bi pomenil razglasitev odcepitve in ne razdružitve in nobene garancije ni bilo, da se bodo federacija in druge republike sploh pripravljene pogajati,

prav tako pa ni upošteval morebitne reakcije mednarodne skupnosti. Predlog za plebiscit je že v vladajoči koaliciji naletel na različne odmeve, vendar je predlagateljem večino strankarskih voditeljev uspelo prepričati. Ugovarjali so zlasti desno usmerjeni nacionalisti, ki so se bali negativnega izida referendum, saj so menili, da slovenski narod še ni dovolj zrel za tako odločitev. Zato naj bi osamosvojitve izpeljala vladajoča elita, brez preverjanja, ali ima za to večinsko podporo ali ne.

Predlog o plebiscitu je nato postal javen, vlada je pripravila osnutek zakona, vladajoča koalicija pa se je o izvedbi in vsebini plebiscita začela pogajati z opozicijo. Opozicijske stranke, zlasti bivši komunisti in bivša mladinska organizacija, plebiscita sprva niso želeli. Vladajoči koaliciji so očitali, da je odločitev sprejela sama in da je celo določila datum plebiscita (predlagani datum, 23. december je javno razglasil predsednik Demosa Jože Pučnik), da torej *»strankarski parlament«* diktira pogoje *»pravemu parlamentu«*. Ker je grozila nevarnost političnega razcepa, je posredovalno vlogo prevzel predsednik predsedstva Milan Kučan, ki je v ta namen sklical več sestankov, na katere so bili povabljeni strankarski prvaki. V skupščini se je angažirala zlasti Spomenka Hribar. Na sestanku predstavnikov parlamentarnih strank 14. novembra 1990 so se načelno uspeli dogovoriti o izvedbi plebiscita. Sklenili so *»politično premirje«*, ostala pa je odprta še vrsta konkretnih vprašanj. O teh so se predstavniki strank pogovarjali deloma direktno, deloma pa preko poslanskih klubov in ustavne komisije v skupščini, ki je o plebiscitu (osnutku zakona, ki ga je pripravila vlada) razpravljala štirikrat (13.11.1990, 21.11.1990, 23.11.1990 in 6.12.1990, tik pred sejo vseh treh zborov skupščine, ki je potem isti dan sprejel zakon o plebiscitu).

A razhajanja med strankami so vendarle obstajala?

Razhajanja in pomisleki med strankami (deloma tudi znotraj vladajoče koalicije) in v javnosti so bila zlasti naslednja:

- ali je plebiscit sploh potreben (argument, da se da osamosvojitve izpeljati tudi s sprejetjem ustave oz. zgolj s spreminjanjem zakonodaje oz. doslednim uresničevanjem že sprejetih osamosvojitvenih zakonov);

- če je potreben, kdaj ga izpeljati (nekateri so menili, da je predlagani 23. december 1990 prezgoden in zahtevali, da vlada prej pripravi analizo vzrokov za plebiscit in vseh posledic plebiscita, zlasti za ekonomski, vojaški in mednarodni položaj Slovenije. Opozarjali so na neugodne mednarodne okoliščine, saj so prav v tem času potekale priprave na konferenco KEVS-a v Parizu, mednarodni dejavniki pa so bili dezintegraciji Jugoslavije izrazito nenaklonjeni in so Slovenijo tudi svarili pred enostranskimi koraki. Tedanja opozicija je še posebej menila, da je potrebno počakati na izid večstrankarskih volitev v drugih jugoslovanskih republikah januarja 1991 in se potem z njimi pogajati o bodoči konfederalni ureditvi Jugoslavije, in šele če ta pogajanja ne bi uspela, izvesti plebiscit. Zato so predlagali kasnejši datum plebiscita - od februarja dalje. Predsednik države

je menil, da je plebiscit mogoče odlagati najdalj do konca januarja, saj se bo tedaj že videlo, ali je Slovenija zmožna doseči konsenz z drugimi republikami, s tem pa so se strinjali tudi predstavniki Demosa.);

- vprašanje, kateri zakoni naj se sprejmejo pred izvedbo plebiscita (šlo je predvsem za zakon o državljanstvu, na osnovi katerega naj bi plebiscit sploh izvedli. Ugovor proti zakonu je bil, da država de facto sploh še ne obstaja in da torej ni mogoče »vnaprej« sprejeti zakona. Plebiscit je bil potem izveden na podlagi volilnih spiskov, tako kot prve demokratične volitve);

- rok za uresničitev plebiscita (nekateri so se zavzemali, naj se roka ne določa, pač pa naj bi vlada in parlament plebiscitarno odločitev uresničevala po lastni presoji, drugi so menili, da je to zavajajoče in nejasno in pomeni odlaganje osamosvojitve, najbolj radikalni so bili za uresničitev na dan plebiscita, predlogi so bili še, da se plebiscit uresniči s sprejemom ustave. Nazadnje je bila sprejeta odločitev, da se določi konkreten datum, ta pa je določal, da mora biti samostojnost uresničena šest mesecev po plebiscitu;

- kakšen rezultat naj bi zadoščal za uspeh plebiscita (precej politikov je menilo, da naj bi zadostovala samo večina od tistih, ki se bodo plebiscita udeležili, drugi so menili, da bi uspeh pomenila večina udeležencev v primeru, če bi bila udeležba na volitvah več kot 50%.

Opozicija in predsedstvo države pa sta menila, da je tudi to premalo prepričljivo in da bo plebiscit uspel le v primeru, če bo za glasovala večina vseh volilnih upravičencev);

- postavljalo se je vprašanje, kaj bo zapisano na glasovalnem lističu (samo vprašanje ali ste za samostojno in neodvisno Slovenijo, ali pa bolj konkretna odločitev, npr. tri vprašanja - ali ste za: federacijo v sedanjih obliki; konfederacijo; samostojno Slovenijo brez povezave z drugimi jugoslovanskimi republikami. Na koncu, tik pred zdajci, so parlamentarne stranke po napornih pogajanjih podpisale sporazum in takoj zatem je bil 6. novembra 1990 sprejet zakon o plebiscitu. Predvideno vprašanje na lističu se je glasilo: **»Ali naj republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?«** Predlagatelji so menili, da tako vprašanje pušča možnost bodisi za konfederacijo z drugimi jugoslovanskimi republikami, bodisi možnost za popolno samostojnost, če pogajanja o konfederaciji ne bi uspela, bodisi možnost kakršnihkoli drugih povezav, hkrati pa daje dovolj manevrskega prostora za postopno uresničitev samostojnosti. Zakon je predvideval šestmesečni rok v katerem bi se Slovenija pripravila na osamosvojitve ter jo nato razglasila. Na seji vseh treh zborov skupščine, ki je sprejela zakon o plebiscitu in razglas državljanom republike Slovenije (vsem volivcem) v zvezi s plebiscitom, so poslanci prejeli tudi poročilo vlade z naslovom *»Osamosvajanje Slovenije«* o pomenu in namenu plebiscita, posameznih vidikih osamosvajanja (gospodarstvo, mednarodni vidik, družbene dejavnosti, manjšine, nacionalna varnost) in o aktivnostih po plebiscitu. Sprejeta je bila deklaracija o spoštovanju temeljnih konvencij Sveta

Evrope, s čimer je Slovenija želela izraziti, da bo po izvedbi plebiscita in uresničitvi samostojnosti spoštovala človekove pravice in da želi postati članica Sveta Evrope, obenem pa tudi *»Izjava o dobrih namenih«*, ki jo je predlagalo predsedstvo republike Slovenije. V njem je slovenska država zagotavljala manjšinam in pripadnikom drugih narodnosti s stalnim bivališčem v Sloveniji vse z ustavo določene pravice in pravico do vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja ter možnost, da lahko pridobijo državljanstvo, če to želijo. Izraženo je bilo tudi stališče, da vzpostavitev samostojne države ni usmerjena zoper nikogar v Jugoslaviji in ponudba za konfederalno ureditev, s čimer naj bi Slovenija prevzemala svoj delež odgovornosti za demokratizacijo na celotnem področju Jugoslavije. Na seji je bil sprejet še predlog, da bo Slovenija na plebiscit povabila mednarodne opazovalce, vendar je bilo stališče Evropske skupnosti, ZDA in drugih pomembnih držav do plebiscita negativno, zato se uradni predstavniki mednarodnih institucij in posameznih držav plebiscita niso udeležili.

Zakon o plebiscitu je bil sprejet z 203 glasov za, nobenim proti in s štirimi vzdržanimi. Pred glasovanjem pa so posamezni poslanci iz desničarskih vrst, kljub temu, da so njihove stranke podpisale sporazum, še skušali spremeniti sklep, da je plebiscit uspešen, če glasuje zanj večina vseh volilnih upravičencev. Pri tem so kritizirali opozicijske stranke, češ da so z vztrajanjem pri tako visokih zahtevi želele plebiscit izničiti. Plebiscit je kritiziral tudi poslanec jugoslovanske armade (po rodu Srb), ki je za prebivalce drugih republik, živeče v Sloveniji (večinoma ekonomske emigrante iz obdobja po drugi svetovni, nacionalno mešana in razpršene po raznih industrijskih središčih) zahteval enak status, kot sta ga uživali avtohtoni (in že stoletja strnjeno naseljeni) madžarska in italijanska manjšina. Njihovi predlogi so bili zavrjeni.

Politiki so sprejeli tudi dogovor, da bodo za plebiscit po terenu agitirali skupaj, kar so tudi počeli. Vendar so razlike - tudi v zelo strašljivi obliki - ostale. Tako je Jože Pučnik v plebiscitu in odcepitvi videl možnost za ustvaritev nacionalno čiste države, za *»očiščenje«* Slovenije prišlekov iz drugih jugoslovanskih republik, kar je utemeljeval z *»ekonomskimi«* razlogi: *»Ne delajmo si utvar, kajti tukaj ne gre za nacionalno, ampak socialno vprašanje... Osebnostno nasprotujem avtomatskemu prevzemanju zatečenega stanja z dnem plebiscita. Če hočemo v republiki Sloveniji zagotoviti trdno socialno strukturo, bomo namreč morali uvesti nekakšna merila pri dajanju državljanstva. Ne pojdemo v navidezno demokratičnost, s katero bi ustvarili probleme, ki jih potem ne bi mogli reševati. Zavedati se moramo, kaj je v okviru Slovenije po socialni plati mogoče reševati in kaj ne - nacionalna plat vprašanja je namreč drugotnega pomena. Tukaj si urejamo skupnost, ki si od vsega začetka mora zagotoviti življenjske pogoje, pripravljeni moramo biti, da dediščino jugoslovanske federacije, morda tudi na neljub način, odpravimo... Potrebno bo izračunati - tudi demografsko - kakšni posledični problemi bi lahko nastali v petih ali desetih letih skupaj z zahteva-*

mi po kulturni avtonomiji. Osebnost bom z vsem vplivom, ki ga imam v socialdemokratski stranki, zavzemal za to, da v Sloveniji ne bodo nastali problemi, podobni kninskim. Knina v Sloveniji ne mara in danes imamo možnost, da te stvari humano, socialno in pravno demokratično rešimo. Tu ne sme biti nobenih gnilih kompromisov in nobene mitingaške demokratičnosti, ki bi nam ustvarila težave, s kakršnimi se srečujejo Angleži, Francozi, Nemci in ostale države, ki so obstajale v kolonilani dobi. Slovenija se s temi dodatnimi problemi po mojem ne sme obremenjevati.» (Slovenija ne more več čakati, nabralo se je preveč slabega. Delo 17. decembra str. 2 - poročilo s tabora za samostojno Slovenijo v Ljutomeru, 16. decembra 1991). Pučniku so sicer na zborovanju nasprotovali nekateri drugi govorci (tudi pravnik dr. Rajko Pirnat, ki je sicer tedaj pripadal desnemu, nacionalističnemu krilu Slovenske demokratske zveze). Z današnje distance lahko ocenimo, da Pučnik v celoti ni uspel, saj je Slovenija tistim prebivalcem iz drugih republik nekdanje Jugoslavije, ki so imeli stalno prebivališče v Sloveniji in so zaprosili za stalno državljanstvo (blizu 100.000), državljanstvo tudi podelila. Tiste, ki so sicer stalno bivališče imeli, a iz različnih razlogov niso zaprosili za državljanstvo ali jim ga prav tako iz različnih razlogov ni uspelo dobiti (okrog 24.000), pa je enostavno »izbrisala« iz registra stalnega prebivalstva in tako njih kot njihove otroke spravila v strahovite osebne stiske, saj so jim uničili dokumente, niso mogli dobiti zaposlitve, zdravstvenega zavarovanja, niso se mogli šolati ... Te krivice se z individualnim vračanjem odločb izbrisanim, a brez odškodnin, popravljajo šele sedaj, medtem ko niti do simboličnih gest (npr. opravičila tistih, ki so to zakrivali) niti do odškodnin ni prišlo. Za sklep o izbrisu je najbolj neposredno odgovoren tedanji notranji minister Igor Bavčar, sprejela pa ga je prva večstrankarska vlada, kot ukrep kolektivnega obračuna in izključno za državljane bivše Jugoslavije, ne pa tudi za druge tujce. Uradniki, od najvišjega do najnižjega pa so ga ubogljivo izpolnili.

Gledano v širšem kontekstu pa je plebiscit pomenil nujni notranji konsenz in enotnost, brez katere samostojnosti ne bi bilo mogoče izvesti. Lahko bi jo sicer razglasili, a če bi bili slovenski državljani tedaj neenotni (za plebiscit so večinoma glasovali tudi Neslovenci), je ne bi dosegli oz. bi bilo to le za kratek čas. Ostala bi na papirju, ali pa se zaradi notranjih nesoglasij ne bi mogli uspešno upreti pritisku jugoslovanske in mednarodne politike ter intervenciji JLA. Tudi čas je bil enkrat in zamujena priložnost se ne bi vrnila. Plebiscit je bil tako prvo in najpomembnejše dejanje v procesu osamosvajanja. Vendar je bilo to možno tudi zato, ker je plebiscitno vprašanje politični eliti dopuščalo, da rezultate interpretira bodisi kot popolno državno samostojnost, bodisi kot konfederacijo. Kako bi se ta rezultat izrazil ob bolj konkretnem povpraševanju, torej o treh opcijah: federacija, konfederacija, samostojnost, lahko zgolj ugibamo. Najverjetneje bi večina glede na takratne razmere podprla konfederacijo.

Zakaj se ideja, da se hkrati s plebiscitom sprejema tudi slovensko ustavo, ni mogla uresničiti?

Z vzpostavitvijo nove, Demosove oblasti spomladi 1990, je v ospredje političnih in ustavno-pravnih razprav prišlo vprašanje, kako, oz. v kakšni obliki uresničiti samostojnost Slovenije. Prizadevanja za konfederalno ureditev Jugoslavije so bila sicer že prej, tudi v razpravah o zadnji jugoslovanski ustavi, preden je bila ta leta 1974 sprejeta, a predlog o samostojnosti (izvirni suverenosti republik) v takratni Jugoslaviji ni dobil zadostne podpore, kot tudi ne slovenski predlogi o konfederaciji po prvih večstrankarskih volitvah. Slovensko suverenost so močno okrepili že ustavni amandmaji k slovenski ustavi, sprejeti še v socialistični skupščini septembra 1989, zaradi katerih je vrh JLA nameraval uvesti izredne razmere. Konfederalni koncept je izdelala tudi zadnja socialistična vlada Dušana Šinigoja tik pred koncem mandata marca 1990. Vendar so vsi ti koncepti še računali na reformo jugoslovanske države.

Demos je imel v programu osamosvojitve Slovenije (čeprav je sicer formalno tudi zagovarjal konfederacijo kot možno obliko), prvotno pa je bilo predvideno, da bi to po ustavni poti dosegli tako, da bi Slovenija sprejela novo ustavo, to pa bi ljudje potrdili na plebiscitu. Vendar so se znotraj Demosa začeli ideološki spori, ki so onemogočili sprejem nove ustave. Ta bi morala biti sicer najprej sprejeta z dvotretjinsko večino v tedanji skupščini, kar bi pomenilo konsenz tako znotraj Demosa kot z opozicijo. Ideološki pomisleki, povezani z novo ustavo in nato iz nje izpeljano zakonodajo, so zadevali razne teme, med drugim vprašanje pravice do splava, posredno pa npr. tudi koncept privatizacije, vprašanje denacionalizacije ali vračanja cerkvenega premoženja. Poleg tega bi sprejem nove ustave pomenil razpis novih parlamentarnih volitev, politikom, ki so šele prišli na oblast, pa ni bilo do tega, da bi jo morda znova izgubili. Zato so skušali ta »paket« problemov nekako razvezati in privrženost osamosvojitvi povdarjati z raznimi resolucijami in deklaracijami, naslovljenimi na vlado, ki so jih pripravile nekatere stranke. Tako je skupščina 2. julija 1990 pod tem pritiskom, v času ko Slovenija na osamosvojitve ne ekonomsko in ne obrambno še ni bila pripravljena, precej na hitro in brez predhodnih posvetovanj (celo tedanje predsedstvo ni kaj dosti vedelo o tem) sprejela Deklaracijo o suverenosti, ki je radikalno napovedala slovensko odcepitev, vendar pogojno, tedaj, ko bi datum določila skupščina. Zaradi javnega mnjenja so jo podprle sicer vse stranke, Peterletova vlada pa nad tovrstnimi projekti ni bila navdušena, saj je to zanj pomenilo preveliko odgovornost. V takih razmerah je nato prišlo do predloga za plebiscit.

Kako pomembna je bila vloga takratne teritorialne obrambe in ali jugoslovanska oblast ni znala predvideti, ali ni verjela, da se je Slovenija v relativno kratkem času zmožna, če temu tako rečemo, organizirati tudi vojaško?

Tako milica (policija), ki je bila profesionalna in bolje izurjena kot Teritorialna obramba, sta uspešno nudili toliko odpora, kot je bilo glede na razmere potrebno. Moramo

pa biti realni: v procesu osamosvajanja in desetdnevni vojaških spopadih so bile Sloveniji okoliščine naklonjene. Zvezni pritisk je bil dovolj močan, da je združil politike in prebivalstvo, ne pa tolikšen, da bi povzročil nove razkole. Napad JLA je Sloveniji uspelo zaustaviti s posrečeno kombinacijo policijskih in vojaških akcij in natančnih analiz dogajanja v armadi, ki je bila še vedno jugoslovansko nacionalno mešana (v njej so bili tudi Slovenci) in v kateri je vladala precejšnja zmeda, cilj delovanja pa vojakom ni bil jasen in zanj niso bili motivirani. To kaže tudi struktura žrtev: 44 na strani JLA, 5 mrtvih med slovenskim civilnim prebivalstvom, 10 mrtvih med tujci (vozniki tovornjakov, ki so zašli v ogenj), 4 mrtvi policisti in pet padlih teritorialcev ter med njimi še štiri žrtve raznih nesreč. Gotovo je šlo tudi za podcenjevanje, stereotip, da Slovenci niso vojaški narod. Tu so bili še učinkovito obveščanje svetovne javnosti, diplomatska dejavnost in drugi ukrepi. Srbski politični vrh z Miloševićem na čelu se je s sodelovanjem dela vodilnih oficirjev JLA odločil za uresničitev koncepta Velike Srbije, zato po debaklu v Sloveniji ni bil več zainteresiran za nadaljevanje vojne v Sloveniji z nacionalno homogenimi in motiviranimi enotami za obstoj Jugoslavije in ohranitev Slovenije v njej. Še pravi čas se je pod pritiskom javnega mnenja v svojih državah angažirala tudi Evropska skupnost, ki so jo prvi spopadi po drugi svetovni vojni na evropskih tleh šokirali. Tedaj je konflikt med Srbijo in JLA na eni strani ter Slovenijo na drugi že zamenjal za Jugoslavijo resnično usoden mednacionalni spopad med Srbi in Hrvati, ki je državo dokončno pokopal. Tedaj so prizori vojnih strahot iz Hrvaške ter Bosne in Hercegovine kaj kmalu postali nekaj vsakdanjega in niso imeli več velikega psihološkega vpliva na politične odločitve evropskih in svetovnih državnikov, ki nato dolgo niso znali najti prave rešitve za krvavo vojno na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Ob tem je treba tudi poudariti, da slovenska zgodba ni »brezmadežna« in da so bile tudi strateške napake, ki bi bile lahko usodne, npr. ukazi o generalnem napadu na kasarne, ki ga poveljujoči na nižjih ravneh niso hoteli izpolniti. Veliko vlogo so opravile civilne oblasti, zlasti županje in župani, ki so marsikje dosegli premirje, pomirili situacijo, čeprav jim je obrambno ministrstvo želelo odvzeti pogajalske pristojnosti in jih je kritiziralo. Iz časa desetdnevne vojne je ostala nerazčiščena tudi zgodba sestrelitve helikopterja prvi dan spopadov, 27. junija 1991, ki ga je pilotiral slovenski pilot Anton Mrlak. Helikopter je prevažal kruh, ni bil oborožen, pilot je sodeloval s slovensko Teritorialno obrambo. Sestrelitvi je poveljeval Anton Krkovič. Pilot naj bi bil dogovorjen, da helikopter prepelje na varno, vendar je bil verjetno žrtvovan zaradi prestižnega dokazovanja, da je slovenska stran sposobna sestreliti helikopter. Šele leta 2000 je slovensko obrambno ministrstvo priznalo, da je Mrlak delal za slovensko stran. Velika večina teritorialcev in policistov pa je seveda častno izpolnila svojo dolžnost in so lahko upravičeno ponosni.

Bi pot osamosvajanja Slovenije brez teritorialne obrambe tekla drugače?

Gotovo. Osamosvojitve je bila kompleksen proces, sestavljen iz številnih elementov. Na ravni operativne priprave je bil sintetiziran v trinajst projektov. Katerakoli komponenta bi izostala: obrambna (in to v obeh segmentih, tako policiji kot teritorialni obrambi), politična, diplomatska, ustavno-pravna, pa naprej oskrba, finance, mediji ...bi spremenila tok dogajanja. Kako usodno, lahko le ugibamo. Obramba je prišla pravi čas in bila je dovolj učinkovita, da je omogočila izhodišče za politično-diplomatski dogovor na Brionih, ki nas je postavil kot subjekt na mednarodno prizorišče. Če bi se gladko in brez večjega odpora uveljavil odlok zveznega premierja Antea Markovića o prevzemu meja s strani zvezne carine, policije in JLA (kar si je mednarodna skupnost želela), internacionalizacije slovenskega primera ne bi bilo. Najbrž bi bili še danes v podobni agoniji kot Kosovo ali kakšna od kavkaških enklav. Menim pa, da je bilo zelo pomembno tudi to, da je politika (tu mislim predvsem predsednika predsedstva Milana Kučana) uspela obdržati nadzor nad obrambnim in notranjim ministrom in da ni eskaliral »bonapartizem« kot je to označil predsednik skupščine dr. France Bučar, ker bi to vodilo v spopad hujših razsežnosti. In da so poveljujoči na terenu razmišljali s svojo glavo in odločali glede na okoliščine. Teritorialna obramba na srečo ni bila vojska klasičnega drila, policija pa je politični kontekst dogajanja pravilno razumela že leta 1989, ob prepovedi mitinga resnice in je temu ustrezno ravnala tudi kasneje.

Kaj je po vašem mnenju zaznamovalo prva leta samostojnosti države in kje menite, da je država danes?

Stvari je potrebno pogledati iz »ptičje perspektive«. Nacionalna država je v današnjih razmerah kljub vsemu še vedno najbolj učinkovit mehanizem za ureditev življenja neke skupnosti. Žal je to tudi posledica dejstva, da le redke nadnacionalne tvorbe na daljši rok uspejo. Upajmo, da Evropska unija vendarle bo. A zgodovinska dejstva pač govorijo svoje. Na svetu je nekaj tisoč narodov in manj kot dvesto držav. Tudi Slovenci so uspeli vzpostaviti svojo, čeprav so še v Evropi močnejši narodi, ki jim to ni uspelo. Po osamosvojitvi in prvih mednarodnih priznanjih konec leta 1991 in v začetku leta 1992 je Slovenija maja 1992 postala članica OZN, leta 1993 članica Mednarodnega denarnega sklada in polnopravna članica Sveta Evrope. Leta 1998 je postala nestalna članica VS OZN in mu tudi predsedovala. Članica EU in Nata je postala leta 2004, leta 2007, pa kot članica evrskega območja prevzela evro, konec leta pa je postala tudi članica schengenskega območja. Leta 2008 je kot prva članica in vzhodnoevropske unije uspešno in brez večjih zapletov predsedovala EU. Leta 2010 je postala še članica OECD. Po bruto družbenem proizvodu Slovenija presega evropsko povprečje, prehitela je kar nekaj starejših članic in nekako tudi še vzdržuje socialno državo. Je sodobna država, z razvejanim šolskim sistemom in razvitimi, večini prebivalstva dostopnimi informacijskimi tehnologijami ter zgrajenim cestnim križem (okrog 650 kilometrov avtocest a hkrati s strahovito zastarelim železniškim siste-

mom). Je med ekološko razvitejšimi državami, ima nizko stopnjo kriminala, življenje v njej je udobno in kakovostno. Po drugi strani pa je samostojnost, za katero so se odločili slovenski državljani, nastala v razmerah, ko so klasične države na mnogih področjih že izgubile svojo funkcijo in tudi kar zadeva notranje razmere niso bile več absolutno suverene. Tega slovenske politične elite niso bile zmožne razumeti, državo so delale in jo še danes tudi vodijo na povsem klasičen način, ki je bil v razvitih državah značilen za obdobje nekje do šestdesetih let 20. stoletja in tedanje uporabljal mladih generacij. To ima ob skromnem izboru političnih elit, ki pa se trdovratno oklepajo položaja, več posledic. Najhujše je, ker se je možna prednost majhne, fleksibilne in socialno kohezivne družbe zaradi tega obrnila v nasprotje. V absolutno predmoderno politično obvladovanje družbe. Negotovost in hkrati oblastizem imata za posledico tudi okostenelo sledenje drugim. Slovensko družbo bi bilo mogoče upravljati veliko bolj učinkovito, demokratično in pravično. Osnovni problem je demokracija. Ta je bila, kot skoraj brez izjeme v slovenski zgodovini, postavljena za osebne in strankarske interese in tudi za vzpostavljane nacionalne države. Zato imamo v tem sicer zgodovinskem procesu temne madeže, kot so izbrisani, stranke razumejo oblast kot delitev plena, ne pa služenje v dobro ljudem, nimamo parcitativne demokracije niti razvite civilne družbe, ki smo jo v osemdesetih letih že imeli, socialno vezivo med ljudmi je izginilo, tranzicijo so posamezniki razumeli kot priložnost za plenjenje, glavni kriteriji uspeha so brezobzirnost, politična moč in denar. Po dvajsetih letih - v tem času države lahko nastanejo in izginejo - to niso več zgolj zablude ampak konstrukcijske napake naše družbe. O tem bi morali temeljito premisliti in spremeniti, kar se pač da, sicer bo od samostojne države ostala samo lupina brez vsebine. Državljeni to vidijo, obstaja nemir, ki je v določenih segmentih podoben osemdesetim letom, a je mnogo bolj fluiden, ni (še) formulirana alternativna opcija. Razlogov je več, glavni gotovo v tem, da je tolikšno množično energijo, kot se je akumulirala takrat, možno zbrati le v redkih zgodovinskih trenutkih (med narodnoosvobodilnim bojem in osamosvojitvijo je poteklo skoraj petdeset let), poleg tega so interesi posameznih interesnih skupin raznorodni, ali jih vsaj tako vidijo, čeprav v resnici marsikje niso. Veliko ljudi ima kljub krizi (še) soliden standard ali pa se, kar je pogostejše, boji, da ne bi izgubila še tistega, kar ima in se trdovratno oklepa obstoječega stanja. Zlasti mladi ne razmišljajo na daljši rok, situacija jih je prisilila v podaljševanje študija, prekarnost, preživetje iz dneva v dan, odvisnost od staršev.

Pred dvajsetimi leti smo torej soglasno stopili na pot samostojnosti, danes pa se zdi, da je Slovenija razdvojena, zapletena v cinične, včasih skoraj otročje spopade med strankami (spomnimo se »prepirov« o tem, kdo bo govornik na državni proslavi pred leti, pa idej o več proslavah različnih organizatorjev). Je to normalen proces dozorevanja družbe oziroma koliko časa bo še moralo preteči, da bo družba odrasla?

Osamosvojitve se res prikazuje kot osrednja konsenzualna točka slovenske zgodovine, ki naj bi v nasprotju z drugo svetovno vojno združila vse Slovence. Vendar to drži le deloma. Nasprotja so bila za kratek čas res potisnjena v ozadje, deloma zaradi okoliščin, deloma zaradi zrelosti nekaj redkih politikov. V resnici pa je največja točka delitev in manipulacij.

Relativno enotni politični pogled se je začel spreminjati že po volitvah leta 1992, ko je zmagala liberalna stranka (ta je izšla iz nekdanje Zveze socialistične mladine) pod vodstvom nekdanjega jugoslovanskega predsednika predsedstva dr. Janeza Drnovška. Pučnikova socialdemokratska stranka je za las, z zbirnim preostankom glasov, prišla v parlament. Njeno vodenje je prevzel Janez Janša. Do tedaj je bila ustvarjana podoba o enotnosti in tudi Janša je v prvi knjigi o osamosvojitvi (Premiki), ki je sicer v veliki meri temeljila na zaupnih dokumentih, političnim nasprotnikom, tudi Kučanu, priznaval zasluge za osamosvojitve. Po volitvah leta 1992 je, razočaran in ogorčen, političnim sopotnikom (z nekaterimi se je sicer že prej razšel) napisal pismo, v katerem je ugotovil, da so osamosvojitveni kapital pobrali drugi, zlasti Kučan in družbenopolitične organizacije iz časa socializma, ki so se prelevile v stranke. Deloma je bilo to povezano tudi s tem, da so v parlament in javnost začele prihajati zahteve po razčiščenju prodaje orožja Hrvaški in Bosni in Hercegovini, ki je potekala pod okriljem notranjega in obrambnega ministrstva. V takih političnih razmerah se je začel vzpostavljati zgodovinski konstrukt, ki je izhajal iz teze, da so za prehod v večstrankarstvo in osamosvojitve zaslužne izključno novonastale stranke, ne pa tiste, ki so izšle iz nekdanjih družbenopolitičnih organizacij. Te naj bi osamosvojitvi nasprotovali in jo zavirale. Za razlikovanje sta bila izumljena izraza »pomladne stranke« in »sile kontinuitete« (v zadnjih letih se je namesto »sil kontinuitete« začel uporabljati izraz »sile tranzicijske levice«). Izhajajoč iz tako postavljene ideološke premise, ki nima podlage v zgodovinskem dogajanju, so bili udeleženci razdeljeni na zaslužne osamosvojitelje in na »izdajalce«. Za prvega »izdajalca« je Janez Janša že v knjigi Premiki razglasil Cirila Zlobca, izdajo pa so (zaradi domnevno prepoznega reagiranja na odvzem orožja teritorialni obrambi) naprtili tudi predsedniku Milanu Kučanu, ki je v resnici najbolj zaslužen za demokratizacijo Slovenije in za relativno miren izhod iz Jugoslavije.

V nedavno izdani knjigi je bila obtožba celo spremenjena v »veleizdajo«.

Torej: slovensko politiko še vedno obvladuje politična generacija resničnih in domnevnih osamosvojiteljev, ki v odnosu do tega dejanja definira aktualno »moralnopolitično neoporečnost« in zasluge za osamosvojitve vidi kot eno temeljnih orodij za osvojitve ali ohranitev oblasti. Dokler se ta generacija ne bo popolnoma umaknila, ni upanja za razvoj.

Aleksandra K. Kovač

Dr. Božo Repe je tudi soavtor knjige Vojni invalidi - pravna zaščita in organiziranost vojnih invalidov na Slovenskem, ki jo je izdal ZDVIS.

MOČ NAŠIH ČUTIL - ČUTNA OSTRINA

Ste že kdaj videli lilijo belo,
Še preden jo umažejo grobe roke?

Ste že kdaj slišali kako pada sneg,
Še preden dotakne se blatne zemlje?

Ste že kdaj božali bobrov kožušček,
Morda puh laboda?

Ste že kdaj vonjali šipka cvetove,
Polena na ognju?

Ste kdaj okusili košek čebelj?

Oh tako bela, oh tako mehka,
Oh tako sladka je ona.

(Ben Jonson, 1572 – 1637)

Pred leti me je zelo presenetilo spoznanje, da sebe in svet okrog nas pravzaprav dojemamo le skozi naša čutila. To nam v zgornji pesmi čudovito in nazorno pokaže pesnik Ben Jonson, ki skozi svet čutil opeva svojo drago. Verjamem, da določene trenutke tudi vsak izmed nas doživlja tako polno. Čutna ostrina torej pomeni, da opazimo tisto česar prej nismo. Ko komuniciramo, to pomeni, da opazimo/slišimo/zaznamo drobne, a bistvene signale, ki kažejo na to, kako se odzivajo drugi. Ko vodimo svoj notranji monolog, to pomeni povečano zavedanje lastnih notranjih slik, zvokov in občutkov.

Govorimo torej o naših petih čutilih, ki so oči - vid, koža - dotik, ušesa - sluh/zvok, nos - vonj, usta - okus. Vsi ljudje imamo vsaj eno čutilo, ki je prevladujoče in že skozi jezikovne vzorce (govorico) in vedenja lahko zaznamo, kakšen tip je posameznik in katero čutilo pri njem prevladuje. Kljub temu, da je en tip prevladujoč, pa imamo vsi ljudje v sebi vse tipe. Od situacije, v kateri se nahajamo je odvisno, kateri tip bo bolj izražen.

Spomnimo se odzivov majhnega otroka. Kaj zaznamo? Otroku najprej zagleda igračo (vid), nato jo prime (občutek), jo strese, da sliši ali kaj zaigra (sluh) in jo nese v usta, da jo okusi in povonja. Seveda otrok vse to naredi nezavedno in kljub vsemu doživi/zazna eno samo igračo v vsej njeni polnosti. Kam se torej polno občutenje kasneje izgubi? Skozi odraščanje otroku tako starši kot okolica postavljajo mnogo omejitev, ki so odvisne od naših prepričanj in vrednot. Učimo ga na primer stvari kot so: »ne bulji v človeka, to se ne spodobi« ali »to se ne sme nesti v usta, ni dobro zate« ali »ne bodi tako glasen, boš zbudil dedka« in podobno. Ne govorim o tem, da naj otroku ne bi postavljali meja, povedati želim le, da začne otrok na ta način počasi in vztrajno zapirati

posamezne »kanale« oziroma čute. Od okolice, prepričanj, vrednot in drugega je odvisno, kateri čut bo ostal najbolj odprt in prevladujoč. V sodobni družbi je nedvomno najbolj prevladujoče čutilo vid, saj so večinoma vanj usmerjene vse reklame, časopisi, revije, televizija in spletne vsebine. Glede na prevladujoči čut lahko ljudi razvrstimo v pet glavnih tipov, ki imajo svoje značilnosti in lastnosti:

VIZUALCI

Teh ljudi je okoli 45 odstotkov. Zanje je značilno, da razmišljajo v slikah. So hitri ljudje, v glavnem se ne zavedajo, da drugi ljudje ne delujejo tako kot oni, radi imajo kontrastne barve, so esteti in perfekcionisti, hodijo zravnano, so inteligentni in hitri. Imajo tudi svoj jezik – »vizualščino« v kateri so izražene predvsem besede, ki so kakorkoli povezane z vidom. Tako pogosto rečejo: »Že vidim, kaj si s tem mislil« ali »Si ti predstavljaš ...« ali »Kako očitno«.

AVDITIVCI

Teh ljudi je okoli 15 odstotkov. Zanje je najpomembnejši zvok. So bolj umirjeni, govorijo bolj počasi in tako se tudi gibljejo. Radi poslušajo sami sebe in veliko govorijo, za njih je pomembna melodičnost, imajo radi harmonične barve, radi poslušajo glasbo, moti jih hrup, obožujejo telefon (poznajo vse čenče), vse kar slišijo si zapomnijo. Njihov jezik je »avditivščina«, v kateri so izražene predvsem besede, ki so kakorkoli povezane z sluhom: »Veš kaj sem slišal ...« ali »Kako lahko to govorijo«.

KINESTETIKI

Teh ljudi je okoli 35 odstotkov. Imajo veliko srce, za doživljanje sveta pa potrebujejo izkušnjo. So počasni, a temeljiti, ko govorijo, delajo premore (tega se sami ne zavedajo), radi imajo dotike in le če se dobro počutijo lahko funkcionirajo. So dobre duše, prijazni, obožujejo kemijo (radi delajo poskuse, saj morajo vse sami izkusiti), potrebujejo gibanje, zato so dobri športniki, radi imajo temne barve in mehke materiale. Tudi oni imajo svoj jezik – »kinestetščino«, v kateri so izražene predvsem besede, ki so kakorkoli povezane z dotikom/občutenjem: »Čutim, da nekaj ni dobro« ali »Kako se me je dotaknilo ...«.

OLFAKTORIKI in GUSTATORIKI

Teh ljudi je le okrog 5 odstotkov. So počasni in bolj umirjeni ljudje, več jih je v abstraktnem svetu, obožujejo dišave (vonj) in so gurmani (okus). Svet dojemajo skozi vonj in okus in v bistvu sodijo h kinestetom. Tudi oni »govorijo« svoj jezik, v katerem so izražene predvsem besede, ki so kakorkoli povezane z vonjem in okusom: »To je grenka resnica« (G) ali »Diši po snegu« (O), pogosto rečejo tisti, ki spadajo v to skupino.

In na koncu pogledajmo še nekaj slovenskih fraz, ki so tipične za posamezen tip/čut:

- vizualen: niti sence dvoma ni; svetla prihodnost; dati nekaj pod drobnogled
- avditiven: pleše, kot drugi igrajo, jasno in glasno, verjamem ti na besedo
- kinestetičen: toplo priporočam, v kosteh čutim, zgrabila ga je panika
- olfaktoren/gustatoren: neslana šala, zasoljena cena, grenak priokus

In kaj nam poznavanje naštetega lahko prinese?

S tem, ko znamo predvsem videti, slišati in občutiti, s tem, ko poznamo različne tipe ljudi in njihove značilnosti in lastnosti povezane s čuti, jih bomo tudi lažje razumeli in z njimi lažje komunicirali. In če pomislite samo nase. Kako bi bilo vaše življenje lahko še bolj mavrično, harmonično, prijazno, dišeče in okusno – skratka še bolj polno in razgibano, če bi si dovolili, da bi vaš skriti otrok, čim večkrat pokukal na plano!

Nataša Kogoj

PISMO DRAGEMU DEKLETU

Draga moja Nikolaja! A veš kako je postalo vse tiho in pusto, ko se mi več ne oglasiš? Čeravno si se mi oglašala samo z lepimi izreki in čudovitimi podobami iz narave; se je čul Tvoj glas. A ne samo glas, tudi šelestela je Tvoja beseda in v sanjah sem videl Tvoje obličje, ki me je vse skozi spremljalo in božalo. Težko človek opiše z besedo in pove ter morda celo pokaže s svojo mimiko ali celo z rokami, oriše – ta šelest. To je lahko samo bol, ki tli v srcu, in ko te zapusti prijatelj ter ga iščeš v veselju neznanem. Tako sedaj tavam po širnem svetu in podim samoto pred sabo. Vsa Tvoja sporočila sem večkrat pregledal in prečital njih vsebino, jih božal z očmi, saj sem imel vse skozi in vedno v sanjah samo Tvojo podobo. Občutil sem Tvojo toplino v moji bližini in se ogrel ob nji, se smejal in jo v sanjah objemal. Dobesedno mi je ogrelo dušo in srce. Vse se mi je prikazovalo kot takrat, ko si mi dejala, tam, saj veš, Tvoj izrek: **VELIK IN LEP JE TA SVET...** Verjameš v dušo? Če, potem lahko spoznaš, da je človeku brez duše cilj izgubljen. Kot da je odšel v neznano prerijo. Pomeni, da je življenje izgubilo vse, tudi osnovo in smisel za lepoto življenja; kot bi drevo izgubilo svojo osnovno prehrano – zemljo, ki ga napaja in oskrbuje za rast. Človeku pa je duh tudi spodbuda, vzgon in cilj, ki ga oplaja in mu poganja zavest v **ŽIVLJENJE**. To je moč življenja, torej smoter, ki daje svojo novo moč in vztrajnost za življenje, ga neguje, torej plemeniti - okoli sebe; spreminja svet.

Meni je sedaj izumrlo vse, od kar ni Tvojih odzivov in sporočil. Umrlo je vse upanje; a še poznaš tisto šelestenje, ko človeku oznanja prihod nekaj pričakovano sanjavega, pa vendar živega, kot da se tu pa tam spremeni v rahlo nežno sapico? – je resnično življenje, ki s svojim pišem premika ozračje in daje prostor novo nastalim vetrovom ter spreminja podobo narave in sveta.

Narava je tisti sen – Bog, ki nas oplaja in mi pomagamo njemu. Vse je povezano, vse se premika in naslanja drug na drugega, vsi smo njegovi in on je naš.

A se še spominjaš zlate vrtnice v srebrni vodi, ki jo objema roka ob spreminjanju oblike in čudovitega lesketanja v obliki srca in bisera v njej?

Lep je svet: si dejala ...

Plemenita je bila Tvoja beseda in šelestenje Tvojega zvoka ob njej ...kot harmonij je zvenelo ...

Ali bo še? ... Morda je samo utihnilo in čaka na nov vzgon ...

Te še smem pozdraviti z besedo bodi m ...?

Naj Te pozdravim - prejmi moje p ...?

Je to še Tebi ljubo ...?

Čeravno me prevevajo take misli, Ti iz vse svoje čutnosti, zaželim zdravja in se le še kaj oglasi.

SPOZNAJ ME ...

Spoznaj me draga,

Saj veš kaj pomeni vsaka zmaga

In tudi veš, če v duši se nalaga

Sijaj - ki vse oplodi in premaga ... Te p ... samo Tvoj Janko.

P.S.

Poslali so me v prekomando, ne vem točno, kaj to pomeni. Mislim, da temu pravijo tako zato, ker bom služil novemu komandantu; saj sta Matevž in Gmajnar odšla tudi na drugo dolžnost.

Če mi boš kaj pisala vedi, da so mi tudi ime spremenili ali bolje, nadel sem si ime Kos. Pravijo, da moram po obleganju sovražnika, v Malem grabnu poslej nositi novo ime. Oni pravijo, da je to psevdonim, katerega sem si moral nadeti. Čeravno sem temu močno nasprotoval. Ne vem razloga, da so me povišali v čin brigadirja, po drugi strani, pa mi prepovedujejo nositi moje rojstno ime Hribarjev Janko. Moja preluba Nikolaja prosim Te, da vsako pošto poslej nasloviš na naslov: Ata Gmajnar – s pripisom: za Kosa. Tako bom v bodoče lahko prejemal Tvojo pošto. Da boš prejemala mojo pošto preko kurirske pošte tudi Ti, moraš strogo molčati, ker se lahko zgodi, da bo Gmajnar v nasprotnem primeru v veliki nevarnosti.

KO BRALA BOŠ ...

Ko brala boš to pisemce,
spominjaj se mladosti,
ko tekala sva po travici,
in pričela zvezde šteti.

Kol'k zvezdic na nebu sem preštel,
tol'k poljubov si mi dala,
sem srčno k sebi Te priždel,
kot sonček si sijala.

Z roko v roki si poljub
na lica mi ga dala,
nabral Ti lučk sem bil cel šop,
se radostno smejala.

Kam časi so sedaj odšli,

ko sem Ti lučke trosil,
sedaj več Tvojih ne bom oči,
s pogledom jih poprosil.

Nič več Ti zvezdic ne bom štel,
le temni gozd bom ljubil,
še ptičji spev bo onemel,
če bom res tebe zgubil.

Zato mi pošlji pisemce,
spominjaj se mladosti,
ko tekala sva po travici,
in pričela zvezde šteti.

Piši mi, Te pozdravlja samo Tvoj - KOS.

Alojz Zaletelj

naše vezi šport

X. ŠPORTNE IGRE ZVEZE DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

(Maribor, 14. maj. 2011)

Tokrat smo uspešno »pod streho pospravili« že 10. športne igre vojnih invalidov Slovenije. Tekmovanje je organizirala Zveza društev vojnih invalidov Slovenije v skladu z letnim programom aktivnosti na področju rekreacije in športa, v okviru posebnega socialnega programa »Skrb za zdravje in psihofizično kondicijo vojnih invalidov z rekreacijo«. Izvedba iger je bila zaupana DVI Maribor.

Na izvedbo iger smo se temeljito pripravili, saj smo s pripravami začeli že v januarju. V februarju so bile podpisane vse pogodbe o najemu objektov in zagotovljeni sodniki ter tehnični kader. Tako je tudi izvedba iger lahko potekala brez zapletov. Zbirališče udeležencev in otvoritev iger je bilo pri športni dvorani Tabor. Zagotovili smo ozvočenje in primerno glasbeno podlago. Ureditev prostora za otvoritev in zaključek iger je bila primerna in uspeli smo ustvariti svečano vzdušje. Z Dvorano Tabor smo se dogovorili tudi za varovanje prireditve, tako da je bila zagotovljena tudi varnost udeležencev ŠI.

Vsi udeleženci so bili ob prihodu postreženi s sendvičem in pijačo. Pred tekmovanjem, v času tekmovanja in po njem so se lahko zadrževali tudi na vrtu gostišča in se ob lepem vremenu in prijetnem vzdušju pogovarjali in družili.

Na uradni otvoritvi tekmovanja so udeležence nagovorili predsednik DVI Maribor Vasja Cimerman, predsednik Sve-ta invalidov Mestne občine Maribor Aleš Škof in predsednik ZDVIS Ivan Pivk.

Na tekmovanje se je prijavilo 88 vojnih invalidov, a je kasneje prišlo do sprememb, tako da je tekmovalo 85 vojnih invalidov. Tekmovanja so bila izvedena na štirih lokacijah in sicer

Skupinska fotografija vseh prejemnikov pokalov in medalj.

v športni dvorani Tabor, na strelišču SD Elektro, v gostišču Taborka in na balinišču Konstruktorja. Vse štiri lokacije so v strnjem območju in za udeležence prevoz ni bil potreben. Kljub temu smo za starejše in invalide, ki težko hodijo, organizirali prevoz s kombijem do strelišča in nazaj. Vsi objekti in naprave so moderno opremljeni, njihova kapaciteta pa je zadovoljiva. V vseh športnih panogah so razsojali sodniki z licencami in potrebno strokovno osebje. Tekmovanje je potekalo po Pravilniku o organizaciji in izvedbi športno rekreativnih prireditev ZDVIS in po določenih Tehničnih navodil za organizacijo in izvedbo športnih iger ZDVIS. Po prejemu prijavnic je tekmovalni odbor nekaj dni pred tekmovanjem opravil žreb tekmovalcev tako da zastojev ali čakanja ni bilo.

Tekmovanje je vodil organizacijski odbor ŠI v sestavi Vasja Cimerman, Bojan Tominc in Danilo Vidovič. Delegat zveze na igrah je bil Vlado Pegan.

DVI Maribor je na igre povabil tudi druge člane društev vojnih invalidov, ki so vključeni v društva, v njih sodelujejo in pomagajo pri realizaciji njihovih programov. Ker DVI Maribor nima predvidenih finančnih sredstev za kritje takih stroškov smo za druge člane predvideli plačilo "štartnine" v višini 15 evrov. Čeprav smo s tem zneskom samo pokrili nujne stroške, ki so z njihovo udeležbo nastali, menimo, da je velik odziv drugih članov dokaz, da smo se odločili pravilno. ŠI se je namreč udeležilo tudi 56 drugih članov društev.

Vsa tekmovanja so bila izvedena dobro. Končana so bila v dobrih treh urah in so potekala po razporedu. Takoj po tekmovanju so bili že znani tudi rezultati tekmovanj za podelitev osvojenih nagrad v panogi. Priznanja zmagovalcem smo podelili po končanem tekmovanju v panogi na tekmovališču. Podeljenih je bilo 23 pokalov in 92 medalj. Po tekmovanju je bila razglasitev najboljših društev v skupni uvrstitvi in zaključek iger. Pokale za skupno uvrstitev je predstavnikom društev predal predsednik ZDVIS Ivan Pivk.

Zelo pomembno je, da smo zagotovili dovolj prostovoljcev, ki so pomagali pri izvedbi tekmovanj in spremljevalnih aktivnosti, saj je na letošnje športne igre prišlo 194 udeležencev. Od tega je bilo 141 tekmovalcev, 12 sodnikov in zapisnikarjev, 8 gostov. Spremljevalcev in navijačev je bilo 18, organizacijski odbor s prostovoljci, ki so pomagali pri izvedbi iger pa je štel 15 ljudi.

Ocenjujemo, da so bile športne igre obiskane in izvedene zelo dobro. Čeprav smo se letos natančno držali Pravilnika o organizaciji in izvedbi športno rekreativnih prireditev ZDVIS in določil Tehničnih navodil za organizacijo in izvedbo športnih iger ZDVIS, ki opredeljujejo udeležbo samo vojnih invalidov, je bil odziv presenetljivo dober. To pomeni, da se vojni invalidi, kljub visoki povprečni starosti radi udeležu-

Pri balinarijih štejejo tudi milimetri.

jejo tovrstnih programov. Razveseljivo je tudi dejstvo, da je prisotnih vse več vojnih invalidov 91 in vojnih mirnodobnih invalidov, kar pomeni, da je bil namen motivacije mlajših invalidov dosežen. Razmisliti bi veljalo, kako in na kakšen način omogočiti udeležbo tudi drugim članom, torej članom brez statusa vojnega invalida in prostovoljcem, ki aktivno pomagajo pri delu društev. Dejstvo je, da je kar nekaj društev, kjer ti ljudje predstavljajo nosilni steber aktivnosti društva.

V izvedbo športnih iger je bilo vloženega veliko truda in največje zadovoljstvo izvajalca je, da so bila tekmovanja izpeljana brez težav in brez pripomb udeležencev, ki bi se nanašale na izvedbo. Velika udeležba na športnih igrah je zgovoren dokaz, da si naši ljudje želijo tovrstnih prireditev. Tudi tokrat ni šlo popolnoma brez pripomb. Pripombe udeležencev so se nanašale predvsem na udeležbo tekmovalcev, pri katerih je bil status VI nejasen. Ker tekmovalni odbor, ki je sestavljal štartne liste teh podatkov ni imel, je sledil podatkom, ki jih je prejel od strokovne službe ZDVIS.

Izvajalec DVI Maribor je strokovni službi zveze podal zahtevo, da ugotovi razlog za te pomanjkljivosti in sprejme potrebne ukrepe za njihovo odpravljanje.

Vasja Cimerman

REKREACIJA IN ŠPORT VOJNIH INVALIDOV

Čas mineva in vendar je edini, ki ostane. Tako je tudi z daleč najmnogičnejšo športno-rekreativno prireditvijo v naši invalidski organizaciji, tradicionalnimi Športnimi igrami vojnih invalidov Slovenije, ki po številu udeležencev veljajo za našo največjo športno-rekreativno prireditev. Vrednost takšnega dogodka seveda ne izvira le iz tega, da je postal tradicija, ampak predvsem iz naše osveščenosti, da sta gibanje in sproščenost najboljši zdravi. Ves dan možnosti aktivne udeležbe v različnih rekreativnih in športnih dejavnostih nas združuje v prijetnem in koristnem in zagotovo vsakoletno predstavlja največjo socialno integracijo vojnih invalidov. Vsak človek, ne glede na starost in spol, potrebuje telesno in umsko dejavnost.

Šport in rekreacija predstavljata sprostitev in razvedrilo. Balinanje, pikado, kegljanje, streljanje in šah omogočajo vsakomur, ki se z rekreacijo ukvarja, svojo izbiro. Zahtevnost in težavnostno stopnjo pa si vsak izmed udeležencev izbere po svojih zmoglostih. Vse športne in rekreacijske dejavnosti imajo seveda tudi svoja pravila. Samo ob upoštevanju svojih fizičnih in psihičnih sposobnosti lahko čutimo popolno zadovoljstvo.

V času športnih iger smo odložili vsakodnevne tegobe in skrbi in se prepustili lastnemu zavedanju veselja, ki nam ga daje življenje. Hvala vsem za udeležbo!

Vasja Cimerman

REZULTATI VI in DČ - predstavljeni so samo dobitniki pokalov in medalj

Kegljanje posamezno - VI:

mesto	PRIIMEK IN IME	DVI	REZULTAT	TOČKE
1	Koren Matej	Zasavje	266	12
2	Laneger Roman	Zasavje	262	11
3	Rakuš Andrej	Kranj	251	10

Kegljanje ekipe VI: 1. ZASAVJE, 2. CELJE, 3. KRANJ

Kegljanje posamezno - DČ:

mesto	PRIIMEK IN IME	DVI	REZULTAT	TOČKE
1	Babič Štefan	Pomurje	250	6
2	Žegarac Rade	Ljubljana	231	5
3	Ristić Slobodan	Ljubljana	214	4

Kegljanje ekipe DČ: 1. LJUBLJANA, 2. POMURJE, 3. KRANJ

Pikado posamezno VI:

mesto	PRIIMEK IN IME	DVI	REZULTAT	TOČKE
1	Korbar Stanislav	Zasavje	394	22
2	Jordan Franc	Kranj	358	21
3	Luskovec Jože	Kranj	337	20

Pikado ekipe VI: 1. KRANJ, 2. ZASAVJE, 3. MARIBOR

Pikado posamezno DČ -moški:

mesto	PRIIMEK IN IME	DVI	REZULTAT	TOČKE
1	Stojanović Ljubiša	Notranjska	327	8
2	Petek Ivan	Celje	314	7
3	Škrlić Janez	Notranjska	305	6

Pikado ekipe DČ -moški: 1. NOTRANJSKA, 2. DOMŽALE, 3. LJUBLJANA

Pikado posamezno DČ -ženske:

mesto	PRIIMEK IN IME	DVI	REZULTAT	TOČKE
1	Grabar Majda	Pomurje	280	7
2	Brodar Olga	Domžale	247	6
3	Drvarič Sonja	Pomurje	245	5

Uvrstitev ekip v ŠAHU - VI: 1. MARIBOR, 2. KRANJ, 3. KOPER

Balinanje ekipe VI: 1. KOPER, 2. MARIBOR, 3. NOTRANJSKA

Uvrstitev ekip v BALINANJU

Balinanje ekipe DČ - moški: 1. DOMŽALE, 2. LJUBLJANA

Balinanje ekipe DČ - ženske: 1. DOMŽALE, 2. POMURJE

Streljanje posamezno VI :

MESTO	VOJNI INVALIDI	DRUŠTVO	I. serija	II. Serija	REZULTAT	TOČKE
1	GOUBAR Milan	CELJE	88	87	175	25
2	POK Oto	KOROŠKA	90	85	175	24
3	ROMŠAK Jože	KRANJ	83	85	168	23

Streljanje ekipe VI: 1. CELJE, 2. KRANJ, 3. ZASAVJE

Streljanje posamezno DČ :

MESTO	VOJNI INVALIDI	DRUŠTVO	I. serija	II. Serija	REZULTAT	TOČKE
1	Šajhar Darko	Koroška	92	89	181	10
2	Ziraldo Goran	Slov. Istra	83	82	165	9
3	Bruderman Edi	Ljubljana	78	86	164	8

Streljanje ekipe DČ: 1. KRANJ, 2. KOROŠKA, 3. KOPER

Generalna uvrstitev društev vojnih invalidov Slovenije:

1. KRANJ, 2. MARIBOR, 3. ZASAVJE

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR; MATJAŽ HLADNIK	NEUPO- GLJIVOST, TRDOST	IZDAJA- TELJ, ZALOŽNIK	RENE LACOSTE	SPIRALA	ORGAN VIDA	FINSKI ZIMSKO- ŠPORTNI CENTER	GESLO	VILI RESNIK	KOPNO SREDI VODE	IZDELO- VALEC BIČEV	SOVICA SVETLANE MAKARO- VIČ	USLUŽ- BENEC, ZAPOSLjeni	ZVEŽNA DRŽAVA ZDA
VOLNA ZA TOPLOTNO IZOLACIJO							PROSTOST						
VRLINA							PRODAJNI IZDELEK IT. PEVEC RAMAZ- ZOTTI						
GUSTAV IPAVEC			UMETNIK, BOEM ŽIVINSKA KRMA					NAOČNIKI KOS ŽE- LEZA ZA SPENJA- NJE					
PALICA ZA ČIŠČENJE PLUGA, RALKA					ŽLINDRA NEKDANJI MONGOL. VLADAR						ADAM BOHORČ GR. BOGI- NJA MA- ŠČEVANJA		
ZAČIMBA IZ MORJA				TRAFIKA GARJE					SIROTA, JERA GUSAR				
ZAČRTAN POTEK CESTE						ZNAK ZA USTAVITEV DOBITEK PRI TOMBOLI				ROMULOV BRAT ZLOM, PRELOM			
POMOČ: AEROSOL, AMIKT, ERINIJA, TROSKA	BOLŠJI IZTREBEK	GOZDNA ŽIVAL OBOTAV- LJANJE					VELIKA KOLIČINA RAZPRŠE- NA TEKO- ČA SNOV						
USNJENA GOLENICA					ZAČIMBNA RASTLINA DROG PRI VOZU							ENOTA ZA TEMPE- RATURO	DELAVKA V TKALNICI
OTTAVIO BRAJKO			TOLKALO ZAPREDEK BUBE					ŽUPNIKOV PRTIČ SLAB ČLOVEK, NEGATIVEC					
OROŽJE S TETIVO				MLADOST VODNE ŽIVALI S KLEŠČAMI						ODMEV, EHO GEOMET- RIJ. LIK			
KRAJ PRI CELJU Z ŽELEZAR- NO						RAZDRAŽ. ŽUŽELKA PESEM HVALNICA			NAŠ FILM O JUNAŠKI PSICI TROPSCA PAPIGA				
HUMORIST ŠRAUF- CIGER					RIBIČ Z OSTMI ALEC BALDWIN						VLADIMIR LAMUT TRACEY ULLMAN		
HRUŠKAST TROPSKI SADEŽ							LJUBEZEN. PESNIK						
LJUDO- ŽEREC							VEČJI RENAULT						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDVIS, Uredništvo Naših Vezi, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. Ljubomir **DJORIČ**, J. Gabrovška 23, 4000 Kranj
2. Ivanka **LAZAR**, Izgorje 3, 4226 Žiri
3. Daniela **LEVEC**, Kešetova 4, 1420 Trbovlje